



NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020



EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

**“Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” ESF projekta
identifikācijas Nr. 7.3.1.0/16/I/001**

Saīsinājumu saraksts

AER	Aroda ekspozīcijas robežvērtība
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija
NG	Nelaimes gadījums
RSU DDVVI	Rīgas Stradiņa universitātes aģentūra Darba drošības un vides veselības institūts
VDI	Valsts darba inspekcija

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares

Kas ir kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare?

Ar terminu „kokapstrāde un mēbeļu ražošana” saprot uzņēmumus, kas atbilst Saimniecisko darbību statistiskajai klasifikācijai (turpmāk – NACE) un šajā pielikumā analizēti saskaņā ar NACE 2.redakciju, kas stājās spēkā 2008.gada 1.janvārī.

C APSTRĀDES RŪPNIECĪBA

16 Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana

16.1 Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana

16.10 Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana

16.2 Koka, korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana

16.21 Finiera lokšņu un koka paneļu ražošana

16.22 Parketa paneļu ražošana

16.23 Namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana

16.24 Koka taras ražošana

16.29 Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana

31 Mēbeļu ražošana

31.0 Mēbeļu ražošana

31.01 Biroju un veikalu mēbeļu ražošana

31.02 Virtuves mēbeļu ražošana

31.03 Matraču ražošana

31.09 Citu mēbeļu ražošana [12]

Koksnes pirmsapstrāde iekļauj tādas profesijas kā zāģu operatori, ēvelētāji, koksnes impregnētāji u.c. Savukārt koksnes tālākrūpniecībā strādā tādu profesiju pārstāvji kā frēzētāji, presētāji, slīpētāji, krāsotāji, galdnieki, namdari u.c. nodarbinātie [4].

Būtiskāko kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē sastopamo riska faktoru un to radīto veselības traucējumu apraksts

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē tiek veikti dažāda veida darbi, piemēram, koku zāģēšana, žāvēšana, ēvelēšana, slīpēšana, impregnēšana, virpošana, presēšana, urbšana, līmēšana, krāsošana u.c. darbi. Jāņem vērā, ka kokrūpniecība ir uzskatāma par vienu no bīstamajām tautsaimniecības nozarēm Latvijā [7, 11]. Nozīmīgākie darba vides riska faktori, kas ietekmē kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātos, ir:

- **nelaimes gadījumu risks** – darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes, zāģi), lielizmēra iekārtām (piemēram, zāģēšanas, mizošanas iekārtas), transportlīdzekļiem (piemēram, frontālie iekrāvēji), kā arī pakļupšana, darbs augstumā, dažādu priekšmetu uzkrāšana;
- **vibrācija un troksnis** – vibrācija un troksnis, ko rada kokapstrādes ierīces (piemēram, zāģis, ēvele), kā arī transportlīdzekļi;
- **fiziskie (biomehāniskie) faktori** – darbs piespiedu pozā gan sēdus, gan stāvus (piemēram, šķirošanas operatoriem), smagumu pārvietošana;

- **koksnes putekļi un citi ķīmiskie riska faktori** – koksnes putekļu (t.sk. cietkoksnes putekļi, kas ir kancerogēni), putekļu maisījumu (ar ķīmisko, bioloģisko aģentu, abrazīvo vielu klātbūtni) ieelpošana, ķīmisko vielu ieelpošana, ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu (piemēram, darbs ar krāsām, lakām, līmēm);
- **nepiemērots mikroklimats (gan telpās, gan ārpus tām) un apgaismojums** – darbs ārā dažādos apstākļos, nepiemērots apgaismojums (pārāk mazs/spilgts), darbs tiešos saules staros;
- **bioloģiskie riska faktori** – uzņēmuma teritorijā klaiņojošie dzīvnieki un insekti (ērces, citi kokmateriālos dzīvojoši insekti);
- **psihoemocionālie riska faktori** – virsstundu un maiņu darbs, nakts maiņas, monotons darbs [5].

Normatīvo aktu prasības

Nav specifisku normatīvo aktu, kas reglamentē darba aizsardzību tieši kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē. Darba aizsardzības prasības šīs nozares uzņēmumos nosaka vispārējie darba aizsardzības normatīvie akti.

Normatīvo aktu prasību novērtējums

Darba devēju aptauja

Darba devēju aptaujas ietvaros 2018.gadā aptaujāti 56 respondenti (2013. un 2010.gadā – 51, 2006.gadā – 56) no uzņēmumiem, kas darbojas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, kas pēc svēršanas izlasē sastāda 1,7% (2013.gadā – 2,6%, 2010.gadā – 4,9%, 2006.gadā – 3,6%). Kopumā 2018.gadā aptaujāti 1 081 respondenti no visām tautsaimniecības nozarēm (2013. un 2010.gadā – 1044; 2006.gadā – 1058).

Darba devējiem aptaujas laikā lūgts novērtēt, cik lielā mērā viņu uzņēmuma/iestādes darba vide atbilst Darba aizsardzības likuma prasībām. Vērtējums izteikts 10 punktu skalā, kur 1 nozīmē “nepavisam neatbilst”, bet 10 – “atbilst pilnībā”. Vidējais rezultāts Latvijas uzņēmumos 2018.gada aptaujā ir 8,7, kas ir augstāks rezultāts nekā iepriekšējās aptaujās (2013.gadā – 8,4; 2010.gadā – 7,9, 2006.gadā – 8,1), bet kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos 2018.gadā darba devēji darba vidi uzņēmumos novērtē ar 8,0 punktiem (2013.gadā – 7,8; 2010.gadā – 7,2; 2006.gadā – 7,4). Lai gan 2018.gadā darba devēji ir snieguši augstāku novērtējumu nekā iepriekšējos gados, šis vērtējums joprojām ir zemāks nekā vidēji Latvijā.

2018.gadā vērtējumu procentuālais sadalījums ir šāds:

- ar 9-10 punktiem sevi novērtē 34,2% respondentu (2013.gadā – 37,3%, 2010.gadā – 19,0%, 2006.gadā – 16,7%);
- ar 7-8 punktiem – 56,5% (2013.gadā – 37,7%, 2010.gadā – 54,4%, 2006.gadā – 59,2%);
- ar 5-6 punktiem – 7,3% (2013.gadā – 21,7%, 2010.gadā – 23,7%; 2006.gadā – 20,2%);
- ar 3-4 punktiem – 1,9% (2013.gadā – 0%, 2010.gadā – 0%, 2006.gadā – 3,9%).

Ar 1 un 2 punktiem uzņēmumu nav novērtējis neviens darba devējs (2013.gadā – 0%, 2010.gadā – 2,9%, 2006.gadā – 0%). Kā redzams, dinamikā ir palielināties darba devēju īpatsvars, kuri novērtē uzņēmumus ar 7-8 punktiem, bet samazināties vērtējumu īpatsvars ar 9-10 punktiem.

Nodarbināto aptauja

Nodarbināto aptaujas ietvaros aptaujāti 60 respondenti no uzņēmumiem, kas darbojas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2013.gadā – 83; 2010.gadā – 59; 2006.gadā – 128), kas izlasē sastāda 3,4%. Kopumā 2018.gadā aptaujāti 2 502 nodarbinātie no visām tautsaimniecības nozarēm (2013.gadā – 2 383; 2010.gadā – 2 378; 2006.gadā – 2 455).

Nodarbinātajiem aptaujas ietvaros lūgts novērtēt 10 punktu skalā, cik lielā mērā uzņēmumā/iestādē, kurā viņi strādā, tiek ievērotas darba aizsardzības prasības. Šajā skalā 1 nozīmē “nemaz netiek ievērotas”, bet 10 – “tiek ievērotas pilnībā”. Vidējais vērtējums Latvijas uzņēmumos ir 8,7 (2013.gadā – 8,5; 2010.gadā un 2006.gadā – 8,2), bet kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie darba aizsardzības prasību ievērošanu uzņēmumos novērtē nedaudz sliktāk – 8,3 (2013.gadā – 8,0; 2010.gadā – 7,8; 2006.gadā – 7,6), kas ir augstākais rezultāts dinamikā.

2018.gadā vērtējumu procentuālais sadalījums ir šāds:

- ar 9-10 punktiem uzņēmumu, kurā viņi strādā, vērtējuši 59,7% respondentu (2013.gadā – 42,1%, 2010.gadā – 32,5%, 2006.gadā – 39,9%);
- ar 7-8 punktiem – 29,9% (2013.gadā – 37,9%, 2010.gadā – 48,5%, 2006.gadā – 30,0%);
- ar 5-6 punktiem – 1,1% (2013.gadā – 11,2%, 2010.gadā – 17,1%, 2006.gadā – 17,5%);
- ar 3-4 punktiem – 5,7% (2013.gadā – 5,0%, 2010.gadā – 1,6%, 2006.gadā – 6,1%).

Ar 1-2 punktiem darba aizsardzības prasību ievērošanu nevērtē neviens šīs nozares pārstāvis (2013.gadā – 1,3%, 2010.gadā – 0,3%, 2006.gadā – 4,1%). Kopumā 2018.gadā nozarē nodarbinātie respondenti uzņēmumu, kurā viņi strādā, vērtē augstāk nekā 2013.gadā un augstāk nekā darba devēji.

Darba vides riska faktoru izplatība kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Darba devēju aptauja

2018.gada aptaujā 51,8% respondentu, kas strādā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2013.gadā – 30,6%, 2010.gadā – 23,5%, 2006.gadā – 32,8%), atzīst, ka nekas netraucē veikt nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus, kas ir augstākais rādītājs dinamikā. Lai gan dinamikā šis ir augstākais rādītājs, tomēr tas ir zemāks nekā vidēji Latvijā (2018.gadā – 59,5%, 2013.gadā – 59,9%, 2010.gadā – 50,4%, 2006.gadā – 61,0%). 2018.gadā 45,8% darba devēju kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka viņiem ir kavēkļi, kas traucē veikt darba aizsardzības pasākumus (2013.gadā – 59,9%, 2010.gadā – 76,5%). Pēc aptaujāto domām, 2018.gadā nozīmīgākie kavēkļi ir:

- līdzekļu trūkums (2018.gadā – 21,6%, 2013.gadā – 43,8%, 2010.gadā – 48,5%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 11,7%, 2013.gadā – 15,4%, 2010.gadā – 25,9%);
- laika trūkums (2018.gadā – 12,9%, 2010.gadā – 5,9%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 12,9%, vidēji Latvijā: 7,3%);
- kvalificētu darba aizsardzības speciālistu trūkums (5,8%; vidēji Latvijā – 2,7%).

2013. un 2010.gada aptaujā darba devēji kā kavēkli pieminēja darba aizsardzības prasības, proti, 2013.gadā respondenti apgalvoja, ka darba aizsardzības prasībām nav jēgas (14,8%, vidēji Latvijā – 5,3%), kamēr 2010.gadā viņi norādīja to, ka darba aizsardzības prasības ir nepamatotas (13,2%, vidēji Latvijā – 4,1%). Tāpat 2010.gadā 6,7% apgalvoja, ka darba aizsardzības prasības ir pārāk sarežģītas (vidēji Latvijā – 1,9%).

2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē 62,7% (2013.gadā – 61,8%, 2010.gadā – 48,1%, 2006.gadā – 46,3%) uzņēmumu darba aizsardzības speciālistu pienākumus veic pats darba devējs (vidēji Latvijā: 2018.gadā – 58,4%, 2013.gadā – 61,8%, 2010.gadā – 51,2%, 2006.gadā – 63,4%), turklāt 31,8% šo darba devēju nav apguvuši ne aizsardzības speciālistu apmācības kursus, ne ieguvuši augstāko izglītību darba aizsardzībā (kokapstrādē: 2013.gadā – 56,2%, 2010.gadā – 38,3%, 2006.gadā – 32,5%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 36,6%, 2013.gadā – 61,8%, 2010.gadā – 54,5%, 2006.gadā – 61,6%). Dinamikā šādu darba devēju īpatsvars nozarē 2018.gadā ir samazinājies, kā arī tas ir mazāks nekā vidēji Latvijā, kas liecina par situācijas uzlabošanos, tomēr jāņem vērā, ka kokapstrāde un mēbeļu ražošana ir viena no bīstamajām nozarēm un viens

no komercdarbības veidiem, kura darba aizsardzības sistēmas veidošanā ir jāiesaista kompetenta institūcija [11]. Kopumā 2018.gadā nedaudz samazinājies arī darba devēju īpatsvars, kas paši veic darba aizsardzības speciālista pienākumus, tomēr tas ir lielāks nekā vidēji Latvijā.

2018.gadā 23,2% darba devēju kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2013.gadā – 36,2%, 2010.gadā – 28,5%, 2006.gadā – 44,0%) norāda, ka uzņēmumā ir norīkots darba aizsardzības speciālists (vidēji Latvijā: 2018.gadā – 21,3%, 2013.gadā – 17,1%, 2010.gadā – 35,1%, 2006.gadā – 22,6%), kas ir zemākais rādītājs dinamikā. Pozitīvi vērtējams tas, ka visi speciālisti ir ieguvuši atbilstošu izglītību/apmācības. Savukārt, 9,0% nozares respondentu (2013.gadā – 10,5%, 2010.gadā – 23,6%, 2006.gadā – 5,3%) apgalvo, ka viņiem ir noslēgts līgums ar kompetento speciālistu darba aizsardzībā (vidēji Latvijā: 2018.gadā – 14,3%, 2013.gadā – 9,0%, 2010.gadā – 19,8%, 2006.gadā – 3,8%). Lai gan arī šis rādītājs ir zemāks nekā 2013. un 2010.gadā, jāatzīmē, ka kompetento speciālistu kā ārpalpojumu sniedzēju piesaistīšana kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos lielākoties neatbilst normatīvo aktu prasībām. Ņemot vērā uzņēmumā nodarbināto skaitu un darbības veidu, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumiem ir jāpiesaista vai nu kompetentā institūcija, vai jānorīko vecākais darba aizsardzības speciālists ar atbilstošu augstāko izglītību, bet kompetentā speciālista piesaistīšana ir atbilstoša tikai kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos ar 5 vai mazāk nodarbinātajiem [10, 11]. Kā liecina 2018.gada aptaujas dati, tikai 69,5% no kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumiem, kuros darba aizsardzības speciālista pienākumus pildīja kompetenti speciālisti, atbilst šim nosacījumam.

2018.gadā neviens no kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares darba devējiem nav norādījis, ka viņiem uzņēmumā ir vairāki darba aizsardzības speciālisti/izveidota darba aizsardzības nodaļa, kas dinamikā ir zemākais rādītājs (2013.gadā – 1,5%, 2010.gadā – 0,7%, 2006.gadā – 2,5%). 12,3% uzņēmumu (2013.gadā – 12,2%, 2010.gadā – 19,1%, 2006.gadā – 2,4%) ir noslēgts līgums ar kompetento institūciju darba aizsardzībā (vidēji Latvijā: 2018.gadā – 14,3%, 2013.gadā – 8,0%, 2010.gadā – 21,5%, 2006.gadā – 2,0%), kas ir līdzīgs rādītājs kā 2013.gadā, bet zemāks nekā vidēji Latvijā.

Respondentiem, kas strādājuši ar kompetentajiem speciālistiem un kompetentām institūcijām, tika lūgts precizēt, kādus pakalpojumus viņi ir saņēmuši (šādu respondentu skaits nozarē 2018.gadā bija tikai 11) (1. tabula).

1. tabula. Uzņēmumu īpatsvars, kuri ir saņēmuši pakalpojumus no kompetentajām institūcijām vai speciālistiem atbilstoši darba devēju domām kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Pakalpojums	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darba vides riska novērtējums	83,4 (2)	73,3	39,1 (7)	78,6	83,7 (1)	79,1	62,7 (1)	83,8
Palīdzība nodarbināto instruktāžā un apmācībā	40,8 (5)	51,3	58,2 (4)	81,0	57,7 (6)	78,8	62,4 (2)	74,2
Darba aizsardzības instrukciju izstrāde	40,8 (5)	69,9	55,7 (5)	83,8	80,4 (3)	86,5	60,9 (3)	75,0
Padomi nepieciešamajiem preventīvajiem (profilaktiskajiem) pasākumiem	100,0 (1)	79,0	90,8 (1)	73,5	83,3 (2)	66,9	51,5 (4)	61,0
Darba vides iekšējā uzraudzība (piemēram, kompetenta institūcija vai speciālists uzrauga, lai darba vide uzņēmumā tiktu nepārtraukti uzlabota)	83,4 (2)	65,8	43,1 (6)	63,4	71,6 (4)	62,8	40,9 (5)	59,5
Padomi vispārējos arodveselības aprūpes un darba drošības jautājumos	52,5 (4)	52,7	66,9 (3)	59,2	68,8 (5)	56,7	20,9 (6)	37,0

Pakalpojums	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Padomi darba aprikojuma izvēlē un lietošanā	69,9 (3)	38,8	27,8 (8)	35,7	42,8 (7)	40,7	20,6 (7)	36,7
Nodarbināto veselības pārbaucēju organizācija	23,4 (8)	29,6	4,4 (11)	33,4	31,2 (9)	49,9	20,4 (8)	31,2
Padomi darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu izvēlē	40,8 (5)	29,6	86,4 (2)	40,6	42,8 (7)	39,8	18,6 (9)	30,8
Laboratorisko mērījumu veikšana	30,9 (6)	34,5	16,7 (10)	18,5	57,7 (6)	35,7	9,7 (10)	28,1
Atzinums par neatbilstībām darba aizsardzības tiesību aktu prasībām	29,1 (7)	22,3	23,6 (9)	29,1	35,0 (8)	34,3	2,0 (11)	20,1
Padomi nodarbināto veselības veicināšanas jomā	*	*	*	*	*	*	2,0 (12)	24,6

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā pakalpojuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze:

nozares respondenti, 2018.gadā n=11, 2013.gadā n=21, 2010.gadā n=13, 2006.gadā n=5;

visi respondenti, 2018.gadā n=348, 2013.gadā n=244, 2010.gadā n=217, 2006.gadā n=75

Avots: darba devēju aptauja

2018.gadā no kompetentajām institūcijām un speciālistiem saņemto pakalpojumu struktūra atšķiras no iepriekšējo gadu aptauju rezultātiem. 2018.gadā darba devēji kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē visbiežāk nosauc tādus pakalpojumus kā darba vides riska novērtējums, palīdzība nodarbināto instruktāžā un apmācībā un darba aizsardzības instrukciju izstrāde. Visi šie pakalpojumi ir uzskaitīti retāk nekā vidēji Latvijā, un tikai viens no tiem – palīdzība nodarbināto instruktāžā un apmācībā – pieminēts biežāk nekā 2013.gadā. Kā apgalvo darba devēji, visretāk viņi izmantojuši tādus pakalpojumus kā laboratorisko mērījumu veikšana, atzinums par neatbilstībām darba aizsardzības tiesību aktu prasībām un padomi nodarbināto veselības veicināšanas jomā. Arī visus šos pakalpojumus aptaujātie ir uzskaitījuši retāk nekā vidēji Latvijā un retāk nekā iepriekšējos aptauju gados. Salīdzinot respondentu atbildes kopumā, var secināt, ka 2018.gadā retāk nekā vidēji Latvijā kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir saņemti visi kompetento speciālistu vai institūciju piedāvātie pakalpojumi. Turklāt 2018.gadā šie pakalpojumi lielākoties ir izmantoti retāk nekā 2013.gadā, izņemot palīdzību nodarbināto instruktāžā un apmācībā.

2018.gadā 9,5% darba devēju kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2013.gadā – 19,3%, 2010.gadā – 9,7%, 2006.gadā – 22,1%), atbildējuši, ka neviens no uzņēmuma nodarbinātajiem nav pakļauts kaitīgajiem darba vides riska faktoriem, kas ir ievērojami retāk nekā vidēji valstī (2018.gadā – 28,0%, 2013.gadā – 37,5%, 2010.gadā – 24,0%, 2006.gadā – 43,0%), turklāt arī dinamiskā šis ir zemākais rādītājs. 2018.gadā 59,8% aptaujāto darba devēju kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka 100% nodarbināto ir pakļauti šiem riska faktoriem (2013.gadā – 16,5%, 2010.gadā – 33,4%, 2006.gadā – 14,5%). Šis rezultāts ir augstāks nekā vidēji Latvijā (2018.gadā – 41,7%, 2013.gadā – 17,5%, 2010.gadā – 30,8%, 2006.gadā – 16,0%) un augstākais dinamiskā. Lai gan tas norāda uz zināmu uzlabojumu, proti, darba devēji kopapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos ir vairāk informēti par darba vides riska faktoriem, tomēr jāņem vērā, ka visi nodarbinātie nozarē ir pakļauti darba vides riska faktoriem, tātad situācija darba aizsardzības jautājumos kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir jāturpina uzlabot.

Saskaņā ar 2018.gada aptaujas datiem darba vides riska novērtējums pēdējā gada laikā:

- nav veikts 43,9% nozares uzņēmumu (2013.gadā – 42,0%, 2010.gadā – 34,1%, 2006.gadā – 35,6%; Latvija vidēji: 2018.gadā – 43,2%, 2013.gadā – 48,6%, 2010.gadā – 50,5%, 2006.gadā – 54,8%);
- ir daļēji veikts 11,3% nozares uzņēmumu (2013.gadā – 17,1%, 2010.gadā – 26,9%, 2006.gadā – 21,8%; Latvijā vidēji: 2018.gadā – 9,0%, 2013.gadā – 18,8%, 2010.gadā – 15,3%, 2006.gadā – 21,5%), un
- ir pilnībā veikts 40,5% nozares uzņēmumu (2013.gadā – 40,6%, 2010.gadā – 38,7%, 2006.gadā – 35,4%; Latvijā vidēji: 2018.gadā – 41,9%, 2013.gadā – 28,5%, 2010.gadā – 31,4%, 2006.gadā – 22,1%).

Kopumā darba vides riska novērtējums kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir veikts retāk, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem valstī, bet dinamikā šis rādītājs nav būtiski mainījies. Ņemot vērā, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare ir viena no augsta riska nozarēm, tajā sastopami daudzi darba vides riska faktori un darba vides riska novērtējumus ir regulāri jāveic visos nozares uzņēmumos, šādi aptaujas rezultāti ir neapmierinoši [8, 11].

2018.gadā nozarē pieaudzis to uzņēmumu īpatsvars, kur darba vides risku novērtējumu veikuši uzņēmuma darba aizsardzības speciālisti (kokapstrādē: 2018.gadā – 43,8%, 2013.gadā – 38,9%, 2010.gadā – 28,5%, 2006.gadā – 61,3%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 23,9%, 2013.gadā – 33,4%, 2010.gadā – 35,1%, 2006.gadā – 64,6%). Tāpat 2018.gadā 8,2% kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumu risku novērtējumu veikusi darba aizsardzības daļa (2013.gadā – 0%, 2010.gadā – 0,7%, 2006.gadā – 1,8%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 2,0%, 2013.gadā – 0,3%, 2010.gadā – 1,0%, 2006.gadā – 1,9%). Šie rezultāti kontrastē ar iepriekš aprakstītajiem, kur nozares darba devēji norāda, ka uzņēmumā nav darba aizsardzības daļas, kas liecina, ka šajos gadījumos darba devēju sniegtā informācija bijusi kļūdaina. Visticamāk aptaujātajos kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos darba aizsardzības daļas nav veidotas, bet pieminētos darba vides riska novērtējumus veica, piemēram, kompetenta institūcija vai kompetenti speciālisti kā ārpalpojumu sniedzēji.

Savukārt to gadījumu īpatsvars, kuros risku novērtējumu veicis kompetentais speciālists darba aizsardzībā kā ārpalpojuma sniedzējs, ir sarucis (kokapstrādē: 2018.gadā – 21,6%, 2013.gadā – 39,9%, 2010.gadā – 23,6%, 2006.gadā – 12,4%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 28,8%, 2013.gadā – 22,5%, 2010.gadā – 19,8%, 2006.gadā – 16,8%). Atkārtoti jāuzsver, ka, ņemot vērā uzņēmumā nodarbināto skaitu un darbības veidu, lielākoties kompetento speciālistu kā ārpalpojumu sniedzēju piesaistīšana kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē neatbilst normatīvo aktu prasībām [10, 11].

Darba devējiem aptaujas ietvaros uzdots jautājums, vai viņu uzņēmumā vēl kāds piedalījās darba vides riska novērtēšanā. Daba devēji norāda, ka:

- 2018.gadā biežāk nekā vidēji Latvijā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos darba vides riska novērtēšanā piedalījās konkrētais nodarbinātais, kurš strādā attiecīgajā darba vietā (kokapstrādē: 2018.gadā – 37,2%, 2013.gadā – 47,9%, 2010.gadā – 50,1%, 2006.gadā – 38,7%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 28,0%, 2013.gadā – 32,8%, 2010.gadā – 33,1%, 2016.gadā – 39,9%);
- 2018.gadā nozares uzņēmumos biežāk nekā vidēji Latvijā darba vides riska novērtēšanā piedalījās nodarbināto uzticības personas (kokapstrādē: 2018.gadā – 24,7%, 2013.gadā – 8,0%, 2010.gadā – 2,8%, 2006.gadā – 6,3%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 19,4%, 2013.gadā – 7,1%, 2010.gadā – 7,1%, 2006.gadā – 9,5%);
- 2018.gadā retāk nekā vidēji Latvijā darba vides risku novērtēšanā nozares uzņēmumos piedalījās gan uzticības personas, gan paši nodarbinātie (nozarē: 2018.gadā – 3,8%, 2013.gadā – 25,8%, 2010.gadā – 2,0%, 2006.gadā – 17,8%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 3,9%, 2013.gadā – 15,8%, 2010.gadā – 6,6%, 2006.gadā – 7,8%).

Kopumā 2018.gadā biežāk nekā iepriekšējo aptauju gados darba vides riska novērtēšanā piedalījās nodarbināto uzticības personas, bet ievērojami retāk novērtēšanā iesaistījušies nodarbinātie. Nodarbināto iesaiste darba vides riska novērtējumā ir obligāta, jo nodarbinātie pārzina konkrēto darba vietu un apstākļus.

Savukārt, nodarbināto neiesaistīšana šajā procesā norāda uz to, ka daudzos nozares uzņēmumos darba vides riska novērtējums tiek veikts formāli.

2018.gada darba devēju aptaujas rezultātos ir vērojama vēl kāda negatīva tendence – ir samazinājies to respondentu īpatsvars, kas norādījuši, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos pēc darba vides riska novērtēšanas ir sastādīts preventīvo (profilaktisko) pasākumu plāns darba vides uzlabošanai un risku samazināšanai. Turklāt šis rādītājs ir gan zemākais dinamikā, gan zemāks nekā vidēji valstī (kokapstrādē: 2018.gadā – 57,7%, 2013.gadā – 88,5%, 2010.gadā – 72,9%, 2006.gadā – 73,8%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 67,7%, 2013.gadā – 62,0%, 2010.gadā – 64,7%, 2006.gadā – 50,1%). Tātad darba vides riska novērtēšana kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos netiek veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos pastāvošo darba vides riska faktoru struktūra dinamikā ir līdzīga, bet tā atšķiras no riska faktoru izplatības vidēji Latvijā (2. tabula).

2. tabula. Uzņēmumu īpatsvars, kuros nodarbinātie ir pakļauti darba vides riska faktoriem atbilstoši darba devēju domām kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes)	86,4 (1)	26,6	89,1 (1)	33,4	70,1 (1)	22,6	74,1 (1)	22,4
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas u.tml.	64,6 (3)	19,7	74,7 (2)	29,9	54,8 (3)	19,6	73,8 (2)	35,7
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	*	*	*	*	*	*	71,0 (3)	75,0
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	67,6 (2)	17,7	64,9 (5)	25,4	63,1 (2)	16,2	64,5 (4)	23,3
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	32,6 (13)	15,4	26,5 (14)	28,9	49,4 (9)	23,3	64,4 (5)	32,4
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	46,2 (6)	28,4	68,9 (4)	42,8	62,2 (6)	30,4	59,4 (6)	32,0
Vienveidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos)	40,9 (7)	25,3	33,3 (11)	41,8	35,7 (7)	36,0	57,3 (7)	55,6
Darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus)	35,9 (11)	33,1	49,0 (6)	48,4	37,2 (11)	41,5	56,4 (8)	67,5
Darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā)	61,2 (4)	60,9	71,7 (3)	75,4	61,5 (4)	70,3	49,8 (9)	59,9
Laika trūkums	37,3 (8)	32,2	24,9 (15)	38,4	41,7 (8)	33,5	47,0 (10)	39,1
Summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā)	30,1 (15)	37,6	44,8 (8)	43,7	40,6 (10)	42,2	41,2 (11)	42,2

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Distances darbs, teledarbs (darbs, kas netiek veikts tiešajā darba vietā, bet gan citur (piemēram, mājās), brīvs darba režīms, kad nodarbinātais veic darba pienākumus, kad un kur grib, galvenokārt darbs pie datora)	23,7 (16)	15,2	22,4 (17)	28,8	25,7 (16)	37,8	33,5 (12)	29,2
Nemaināms darba temps (piem., nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums)	33,4 (12)	14,2	19,1 (18)	16,3	31,1 (13)	16,7	28,2 (13)	11,2
Caurvējš	23,5 (17)	18,7	31,7 (12)	28,5	36,4 (12)	19,1	27,5 (14)	19,8
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	17,9 (20)	19,5	14,4 (22)	28,2	15,2 (23)	27,5	27,0 (15)	23,9
Darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā)	51,6 (5)	30,9	48,5 (7)	52,5	39,1 (5)	36,9	26,1 (16)	37,4
Vibrācija, kuru rada transportlīdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas)	37,1 (9)	16,3	35,9 (10)	27,1	24,6 (17)	16,5	25,5 (17)	23,5
Darbs sprādzienbīstamā vidē (piem., darbs ar gāzi, smalkiem koka putekļiem)	13,9 (23)	4,9	15,7 (21)	11,7	11,3 (24)	6,0	23,4 (18)	4,5
Darbs ar bīstamajām iekārtām (celtni, lifti, katlu iekārtas, cisternas u.c.)	36,7 (10)	15,0	31,5 (13)	20,9	27,3 (15)	12,8	23,1 (19)	12,7
Darbs augstumā (vairāk nekā 1,5 metru augstumā)	18,5 (19)	14,0	22,5 (16)	23,2	21,6 (18)	15,5	16,2 (20)	14,2
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	*	*	*	*	4,1 (27)	8,4	16,1 (21)	10,0
Virsstundu darbs (strādā ilgāk, nekā ir paredzēts darba līgumā)	21,1 (18)	18,8	8,4 (24)	28,2	17,8 (19)	18,9	15,8 (22)	16,9
Zema temperatūra telpās	17,0 (22)	12,1	41,6 (9)	23,3	29,4 (14)	12,2	14,8 (23)	7,7
Ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa jaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, cietkoksnes putekļi, B un C vīrusi u.tml.)	*	*	*	*	0 (34)	0,0	11,9 (24)	4,5
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	*	*	*	*	16,0 (21)	12,0	11,8 (25)	10,1
Maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu)	31,9 (14)	23,4	16,2 (19)	18,5	15,9 (22)	21,6	11,4 (26)	17,3

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Elektromagnētiskā lauka starojums	*	*	15,8 (20)	23,6	6,5 (25)	16,9	9,0 (27)	3,9
Augsta temperatūra, kuras dēļ nodarbinātie svīst pat tad, kad nestrādā	3,5 (24)	4,2	1,7 (27)	9,4	5,9 (26)	6,9	8,2 (28)	11,9
Nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00)	17,2 (21)	13,9	12,1 (23)	20,7	2,9 (29)	14,4	6,4 (29)	11,4
Bioloģiskie faktori (piem., ērču encefalīta, vīrusu hepatīta izraisītāji, kontakts ar asinīm, dzīvniekiem)	2,6 (27)	8,6	2,2 (26)	21,8	16,5 (20)	17,8	6,2 (30)	22,1
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	*	*	*	*	2,4 (31)	2,7	2,4 (31)	3,6
Azbests	*	*	0,8 (29)	3,2	0 (34)	0,9	2,4 (31)	1,8
Paaugstināts atmosfēras spiediens	3,5 (25)	1,6	1,2 (28)	3,3	2,7 (30)	3,6	2,2 (32)	3,5
Seksuāla uzmācšanās darba vietā	*	*	0,0 (31)	3,2	0 (34)	0,9	1,9 (33)	0,2
Nejonizējošais starojums (ultravioletais, lāzera, infrasarkanais u.c.)	2,9 (26)	3,7	1,2 (28)	3,9	2,0 (32)	7,1	0,3 (34)	5,8
Iebiedēšana darba vietā	1,3 (28)	2,0	0,6 (30)	9,0	3,4 (28)	3,3	0,0 (35)	0,8
Fiziska vardarbība darba vietā	0 (30)	2,0	4,8 (25)	9,0	1,4 (33)	3,1	0,0 (35)	1,1
Jonizējošais starojums	0,2 (29)	1,4	0,0 (31)	1,9	0 (34)	2,5	0,0 (35)	3,0

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2018.gadā n=56, 2013.gadā n=51, 2010.gadā n=51, 2006.gadā n=56;

visi respondenti – 2018.gadā n=1081, 2013. un 2010.gadā n=1044, 2006.gadā n=1058

Avots: darba devēju aptauja

2018.gada aptaujā darba devēji visbiežāk min tādus riska faktoros kā vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, un darbs ar aprīkojumu, kas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē pieminēti biežāk nekā vidēji Latvijā. Šie riska faktori bija arī vieni no biežāk sastopamajiem faktoriem nozarē iepriekšējos gados. Tāpat 2018.gadā bieži pieminēts tāds faktors kā tiešs kontakts ar cilvēkiem, tomēr nozares darba devēji to kā nozīmīgu atzinuši retāk nekā vidēji Latvijā. Salīdzinot ar 2013.gada aptaujas rezultātiem, 2018.gadā ievērojami biežāk pieminēti tādi riska faktori kā vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana, vienvēidīgas kustības, darbs piespiedu pozā, ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu, ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējumus, darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām un svarīgu lēmumu pieņemšanu un darbs sprādzienbīstamā vidē, bet ievērojami retāk – darbs ar datoru un bioloģiskie faktori (2. tabula).

Darba devējiem aptaujas laikā uzdots jautājums, kādos darba aizsardzības pasākumos viņi pagājušā gada laikā ieguldīja finansiālos līdzekļus (3. tabula).

3. tabula. Darba devēju īpatsvars, kuri ir minējuši, ka ieguldījuši finansiālos līdzekļus darba aizsardzības pasākumu veikšanā kopapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba aizsardzības pasākums	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana	92,8 (3)	62,8	85,5 (2)	67,4	81,9 (1)	55,9	70,3 (1)	56,7
Ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana	93,4 (2)	76,6	80,5 (4)	66,6	75,0 (3)	61,8	51,7 (2)	54,1
Pirmās palīdzības aptieciņu iegāde	93,7 (1)	75,8	86,7 (1)	66	81,2 (2)	58,5	47,8 (3)	53,2
Darba vietu ergonomikas uzlabošana (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.)	*	*	*	*	*	*	36,0 (4)	32,7
Darba vides uzlabošana (piem., ventilācijas izbūve)	73,1 (6)	55,2	72,5 (6)	55,7	61,8 (5)	45,2	35,8 (5)	31,7
Nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība (piemēram, ugunsdrošības u.tml. jautājumos)	82,6 (4)	66	51,6 (7)	46,6	52,0 (7)	47,1	32,9 (6)	29,8
Nodarbināto obligātās veselības pārbaudēm (bez polises)	46,4 (8)	33,9	31,7 (8)	32,4	46,5 (8)	40	30,7 (7)	32,0
Ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošanai (piemēram, ģērbtuves, dušas, atpūtas telpas)	81,1 (5)	63,2	80,9 (3)	59,2	68,2 (4)	52,4	21,2 (8)	27,4
Darba vides riska faktoru novērtēšanai	36,6 (11)	22,1	23,9 (10)	26,4	43,5 (9)	24,6	20,3 (9)	23,3

Darba aizsardzības pasākums	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Drošības zīmju izvietojumam (piemēram, uzmanību – elektrība!)	66,6 (7)	44,5	75,3 (5)	44,2	56,2 (6)	37,3	19,1 (10)	29,6
Veselības apdrošināšanas polisēm (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.)	22,8 (14)	17,2	21,5 (11)	22	15,5 (13)	16,4	17,9 (11)	22,9
Darba aizsardzības speciālistu un uzticības personu apmācībai	41,1 (9)	32	9,8 (13)	26,2	23,7 (11)	19,4	10,8 (12)	10,0
Apmācībai pirmās palīdzības sniegšanā	39,9 (10)	27,3	26,6 (9)	19,5	27,6 (10)	18,2	10,2 (13)	20,8
Nodarbināto informēšanas kampaņas par veselīgu dzīves veidu (piemēram, par veselīgu uzturu, smēķēšanas ietekmi uz veselību u.tml.)	*	*	*	*	*	*	7,3 (14)	9,4
Nodarbināto vakcinācijai (bez polises)	17,4 (15)	14,2	1,3 (15)	9,2	12,7 (14)	9,9	4,1 (15)	7,4
Veselību veicinošas vides ierīkošanai (piemēram, drošu velo novietņu izbūvei)	*	*	*	*	*	*	2,7 (16)	4,9
Darba vides laboratoriskajiem mērījumiem	23,7 (13)	16,4	8,6 (14)	11	18,0 (12)	13,3	2,6 (17)	6,6
Nodarbināto sporta iespējām (bez polises)	27,1 (12)	20	14,0 (12)	14	9,7 (15)	17,5	1,9 (18)	5,4

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā darba aizsardzības pasākuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2018.gadā n=56, 2013.gadā n=51, 2010.gadā n=51, 2006.gadā n=56;

visi respondenti – 2018.gadā n=1081, 2013. un 2010.gadā n=1044, 2006.gadā n=1058

Avots: darba devēju aptauja

Salīdzinot aptauju datus dinamikā, redzams, ka 2018.gadā visos pasākumos nozares darba devēji finanšu līdzekļus ir ieguldījuši retāk vai līdzīgi kā citus gadus. Turklāt 11,8% kokapstrādes un mēbeļu ražošanas darba devēju norāda, ka viņi neiegulda līdzekļus nekādiem ar darba aizsardzību saistītiem jautājumiem (vidēji Latvijā – 11,6%). Šie rādītāji vērtējami kā negatīvi, īpaši, ņemot vērā faktu, ka paši darba devēji lielāko daļu darba vides riska faktoru ir pieminējuši biežāk nekā 2013.gadā. Tāpat 2018.gadā samazinājies darba devēju īpatsvars, kuri ieguldījuši līdzekļus obligātajām veselības pārbaudēm (bez polises), bet nedaudz palielinājies aptaujāto īpatsvars, kuri apgalvo, ka nodarbinātajiem nodrošinājuši veselības apdrošināšanas polises, kas, ņemot vērā daudzveidīgos darba vides riska faktorus nozarē, ir neapmierinoši. Līdzekļu samazinājums obligāto veselības pārbažu veikšanai varētu veicināt to, ka savlaicīgi netiek atklātas arodslimības, kas savukārt varētu novest pie arodslimnieku un arodslimību pieauguma nākotnē.

Kā apgalvo darba devēji, 2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie biežāk nekā vidēji Latvijā un nozarē iepriekšējos gados ir snieguši ieteikumus par darba vides uzlabošanu (kokapstrādē un mēbeļu ražošanā: 2018.gadā – 28,8%, 2013.gadā – 24,5%, 2010.gadā – 27,9%, 2006.gadā – 36,0%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 24,9%, 2013.gadā – 21,4%, 2010.gadā – 26,8%, 2006.gadā – 26,1%). Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie ir ieteikuši veikt:

- ergonomisko apstākļu uzlabošanu (nozarē – 13,4%, vidēji Latvijā – 2,0%);
- jauna inventāra iegādi (nozarē – 13,0%, vidēji Latvijā – 8,8%);
- darba vides iekārtošanu tā, lai izvairītos no darba vides risku ietekmes (nozarē – 8,3%, vidēji Latvijā – 13,4%);
- individuālo aizsardzības līdzekļu nodrošināšanu (nozarē – 8,2%, vidēji Latvijā – 13,4%);
- individuālo aizsardzības līdzekļu kvalitātes nodrošināšanu (nozarē – 7,0%, vidēji Latvijā – 4,2%);
- apgaismojuma nodrošināšanu (nozarē – 5,9%, vidēji Latvijā – 6,0%).

Darba devēji norāda, ka neviens no nodarbinātajiem nav izteicis vajadzību uzlabot sadzīves apstākļus darba vietā. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, visbiežāk minētie ieteikumi darba vides uzlabošanai bija saistīti ar uzlabojumiem darba aizsardzībā (kokapstrādē un mēbeļu ražošanā: 2013.gadā – 93,1%, 2010.gadā – 85,6%, 2006.gadā – 71,7%), sadzīves apstākļos, telpās un teritorijā (kokapstrādē un mēbeļu ražošanā: 2013.gadā – 41,8%, 2010.gadā – 15,3%, 2006.gadā – 31,0%), darba tiesisko attiecību sakārtošanā (darba līgumus, darba algas u.c.) (2013.gadā 2,1%, 2010.gadā – 3,8%, 2006.gadā – 12,3%) un darba organizācijas uzlabošanā (2013.gadā – 6,0%).

Nodarbināto aptauja

Atbilstoši 2018.gada nodarbināto aptaujas datiem darba vides riska faktoru struktūra nozarē atšķiras no rādītājiem vidēji Latvijā. Turklāt, līdzīgi kā darba devēju aptaujā, lielākā daļa riska faktoru ir minēti biežāk nekā vidēji Latvijā. Tātad arī šie rādītāji apliecina, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare ir viena no augsta riska nozarēm (4. tabula).

4. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri kaut kādā mērā ir pakļauti darba vides riska faktoru iedarbībai atbilstoši nodarbināto domām kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darbs piespiedu pozā	71,3 (4)	63,8	80,2 (7)	70,2	67,7 (6)	59,1	88,3 (1)	75,1
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	80,5 (1)	45,0	94,5 (1)	35,6	83,2 (1)	42,7	85,1 (2)	44,4
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml.	53,2 (9)	24,0	82,0 (6)	26,0	54,2 (9)	22,2	82,2 (3)	28,9

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Vienveidīgas kustības	69,8 (5)	56,1	79,6 (8)	55,9	74,4 (4)	53,6	81,4 (4)	66,6
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	73,1 (3)	40,3	90,9 (4)	38,4	75,7 (2)	36,4	74,7 (5)	31,4
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	76,3 (2)	52,4	89,5 (5)	56,2	75,7 (3)	49,5	72,1 (6)	51,0
Darbs ar aprīkojumu	64,1 (7)	22,3	91,6 (3)	24,2	66,2 (7)	22,9	68,5 (7)	16,1
Caurvējš	65,9 (6)	51,7	93,1 (2)	46,4	73,2 (5)	45,4	65,0 (8)	39,6
Zema temperatūra telpās	41,0 (13)	31,1	62,9 (12)	37,2	42,3 (17)	32,0	58,2 (9)	28,9
Nemaināms darba temps	42,6 (12)	25,0	49,7 (14)	21,8	64,3 (8)	24,3	52,6 (10)	19,3
Laika trūkums	49,2 (10)	51,1	76,3 (10)	50,4	49,2 (11)	52,0	48,8 (11)	37,9
Darbs sprādzienbīstamā vidē	32,6 (18)	12,0	35,4 (18)	11,7	23,2 (23)	12,9	46,4 (12)	9,8
Darba ārā dažādos laika apstākļos	38,3 (15)	38,2	62,4 (13)	40,1	47,6 (12)	41,9	45,1 (13)	33,8
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	36,5 (16)	33,2	69,4 (11)	33,9	43,6 (15)	31,6	44,0 (14)	28,9
Augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā	48,2 (11)	37,2	34,9 (19)	24,3	42,3 (16)	26,0	42,1 (15)	26,0
Virsstundu darbs	54,2 (8)	51,7	75,9 (9)	43,5	54,0 (10)	43,7	41,5 (16)	35,0
Vibrācija, kuru rada transportlīdzekļi	20,6 (23)	17,0	31,0 (22)	20,5	34,1 (19)	19,6	40,0 (17)	22,3
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	33,3 (17)	63,8	45,4 (15)	75,4	28,6 (20)	63,9	39,7 (18)	60,9
Maiņu darbs	22,8 (21)	9,1	15,4 (26)	20,6	46,7 (13)	24,4	35,9 (19)	22,8
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	*	*	*	*	26,6 (22)	18,2	26,8 (20)	18,3
Darbs augstumā	12,0 (26)	17,4	32,2 (21)	17,9	22,2 (24)	18,5	24,5 (21)	15,9
Darbs ar bīstamajām iekārtām	22,5 (22)	17,8	34,2 (20)	15,4	37,7 (18)	18,4	24,4 (22)	13,1
Nakts darbs	27,7 (19)	23,1	11,1 (29)	18,4	43,8 (14)	24,7	23,7 (23)	16,3
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	24,2 (20)	21,4	40,1 (17)	19,1	27,6 (21)	19,7	23,7 (24)	15,9
Darbs ar datoru	13,5 (25)	36,4	15,4 (26)	42,6	15,6 (27)	44,1	17,5 (25)	53,0
Ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējumus	15,5 (24)	12,0	40,5 (16)	13,0	17,5 (25)	11,6	12,0 (26)	9,1
Summētais darba laiks	40,1 (14)	34,7	17,8 (24)	22,1	17,0 (26)	20,2	11,9 (27)	19,0
Paaugstināts atmosfēras spiediens	6,1 (28)	7,1	15,8 (25)	9,9	2,5 (34)	6,2	11,5 (28)	6,1
Bioloģiskie faktori	8,0 (27)	19,6	15,0 (27)	24,9	12,5 (28)	20,5	11,5 (29)	12,8
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	*	*	*	*	7,2 (30)	10,0	9,8 (30)	11,8

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Distances darbs, teledarbs	5,2 (29)	18,8	11,9 (28)	18,7	3,8 (32)	14,8	7,4 (31)	16,9
Iebiedēšana darba vietā	*	*	*	*	*	*	5,4 (32)	5,3
Elektromagnētiskā lauka starojums	*	*	20,3 (23)	18,1	7,5 (29)	18,5	4,4 (33)	12,9
Azbests	*	*	10,4 (31)	5,0	1,3 (35)	3,9	4,4 (34)	2,9
Nejonizējošais starojums	3,0 (31)	8,3	10,7 (30)	7,5	6,0 (31)	6,3	2,2 (35)	6,0
Fiziska vardarbība darba vietā	*	*	*	*	*	*	2,1 (36)	3,0
Jonizējošais starojums	3,0 (30)	7,5	10,4 (31)	5,6	3,8 (33)	5,2	0,0 (37)	5,1
Seksuāla uzmācšanās darba vietā	*	*	*	*	*	*	0,0 (38)	1,4

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2018.gadā n=60, 2013.gadā n=59, 2010.gadā n=59, 2006.gadā n=128;

visi respondenti – 2018.gadā n=2502, 2013.gadā n=2383, 2010.gadā n=2378, 2006.gadā n=2455

Avots: nodarbināto aptauja

Biežāk minētie faktori 2018.gadā ir darbs piespiedu pozā, skaļš troksnis un vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, turklāt visi šie faktori ir pieminēti biežāk nekā vidēji Latvijā. Salīdzinot ar 2013.gada aptaujas rezultātiem, nodarbinātie ievērojami biežāk piemin tādus riska faktoros kā darbs piespiedu pozā, vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, zema temperatūra telpās, darbs sprādzienbīstamā vidē un tiešs kontakts ar cilvēkiem, bet ievērojami retāk – nemaināms darba temps, virsstundu darbs, maiņu darbs, darbs ar bīstamajām iekārtām un nakts darbs. Var secināt, ka nodarbinātie ievērojami retāk uzskaitījuši ar darba organizāciju saistītus riska faktoros – distances darbs, summētais darba laiks (4. tabula).

Salīdzinot darba devēju un nodarbināto aptaujas rezultātus, jāatzīmē, ka biežāk pieminētie riska faktori nedaudz atšķiras. Nodarbinātie retāk nekā darba devēji kā nozīmīgus riska faktoros nosauc darbu ar datoru, tiešu kontaktu ar cilvēkiem, laika trūkumu un darbu ar aprīkojumu. Savukārt biežāk nodarbinātie piemin tādus ergonomiskus riska faktoros kā darbs piespiedu pozā, vienvēidīgas kustības un nemaināms darba temps, kā arī tādus mikroklimata riska faktoros kā caurvējš un zema temperatūra telpās (2. tabula, 4. tabula).

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātajiem aptaujas laikā uzdots jautājums, vai pēdējā gada laikā viņi darba vietā ir saņēmuši informāciju par konkrētiem darba aizsardzības jautājumiem (5. tabula).

5. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri apgalvo, ka viņi pēdējā gada laikā savā darbavietā tika informēti par darba aizsardzības jautājumiem, %

Gads	Atbildes	Darba vides riska faktoriem darba vietā	Riska faktoru (darba vides) ietekmi uz veselību un nepieciešamajām	Lietojamiem individuālās aizsardzības līdzekļiem	Drošām darba metodēm	Situācijām, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc	Rīcību ārkārtas situācijā	Darba aizsardzības instrukcijām (parakstoties par iepazīšanos)
2018	Jā	65,1	70,8	82,7	63,2	81,8	90,5	91,9
	Nē	12,9	10,7	8,5	13,5	7,1	4,9	3,5
	Nav nepieciešams	18,9	12,8	6,1	21,9	21,6	3,1	3,1
2013	Jā	70,9	72,6	90,0	85,0	91,3	90,1	95,0
	Nē	25,3	26,2	8,8	11,2	8,7	9,9	5,0
	Nav nepieciešams	3,8	1,3	1,2	3,8	0	0	0
2010	Jā	69,0	77,4	96,1	87,3	88,2	88,3	99,3
	Nē	20,8	19,7	1,6	8,2	9,7	11,7	0,7
	Nav nepieciešams	9,5	2,9	2,3	4,6	2,1	0	0
2006	Jā	55,6	60,5	75,8	69,0	72,1	82,0	89,7
	Nē	21,6	26,2	11,0	10,6	14,1	9,6	5,5
	Nav nepieciešams	15,4	12,5	12,4	19,6	12,3	6,8	4,0

Piezīme: tabulā nav iekļauti rezultāti atbilžu variantam "Grūti pateikt"

Bāze: kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie, 2018.gadā n=60, 2013.gadā n=59, 2010.gadā n=59, 2006.gadā n=128

Avots: nodarbināto aptauja

Atbilstoši 2018.gada aptaujas rezultātiem kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie visbiežāk tika informēti par tādiem darba aizsardzības jautājumiem kā darba aizsardzības instrukcijas (parakstoties) (91,9%, vidēji Latvijā – 90,2%), rīcība ārkārtas situācijās (90,5%, vidēji Latvijā – 88,1%) un lietojamie individuālās aizsardzības līdzekļi (82,7%, vidēji Latvijā – 52,0%), bet visretāk – par drošām darba metodēm (81,8%, vidēji Latvijā – 31,0%), darba vides riska faktoriem (65,1%, vidēji Latvijā – 60,0%) un riska faktoru ietekmi uz veselību (70,8%, vidēji Latvijā – 65,7%). Pozitīvi vērtējams tas, ka visi šie rādītāji, tajā skaitā informētības līmenis par situācijām, kad nedrīkst uzsākt darbu/darbs ir jāpārtrauc (81,8%, vidēji Latvijā – 65,5%), ir augstāki nekā vidēji Latvijā, tomēr tā kā nozarē nodarbinātie visbiežāk apgalvo, ka tika informēti ar darba aizsardzības instrukcijām, parakstoties par iepazīšanos, jāsecina, ka informācija par darba aizsardzību kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos bieži tiek sniegta formāli (5. tabula).

Salīdzinot datus dinamikā, par visiem aptaujā piedāvātajiem darba aizsardzības jautājumiem kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos nodarbinātie tika informēti retāk nekā 2013.gadā un par gandrīz visiem (izņemot rīcību ārkārtas situācijā) aptaujā piedāvātajiem darba aizsardzības jautājumiem viņi ir informēti retāk nekā 2010.gadā. Lai gan retāk nekā visos iepriekšējos aptauju gados nodarbinātie ir norādījuši, ka viņi nav informēti par attiecīgajiem jautājumiem (izņemot drošas darba metodes), tomēr pilnīgi visos jautājumos ir pieaudzis to respondentu īpatsvars, kuri norāda, ka informācija par šādiem jautājumiem nav nepieciešama vai neattiecas (5. tabula). Šīs atbildes liecina par situācijas pasliktināšanos nozarē attiecībā uz nodarbināto izpratni par darba aizsardzību, kā arī viņu attieksmi pret to.

Nodarbinātajiem aptaujas laikā uzdots jautājums par to, vai pagājušā gada laikā viņu darba devējs uzņēmumā nodrošinājis dažādus ar darba aizsardzību saistītus pasākumus (6. tabula).

6. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri ir minējuši darba aizsardzības pasākumu veikšanu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba aizsardzības pasākums	2006		2010		2013		2018	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana	69,7 (2)	43,4	54,1 (4)	38,3	55,2 (5)	46,3	86,7 (1)	56,6
Ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana	56,7 (3)	50,2	55,3 (3)	58,2	75,3 (1)	60,9	76,8 (2)	70,1
Drošības zīmju izvietošana	46,6 (5)	34,8	52,1 (5)	40,3	70,0 (3)	48,1	71,4 (3)	59,3
Nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība	71,6 (1)	69,0	63,4 (2)	68,2	74,2 (2)	73,8	70,6 (4)	73,0
Pirmās palīdzības aptieciņu iegāde	54,6 (4)	44,3	77,9 (1)	51,1	65,8 (4)	53,9	65,0 (5)	59,8
Nodarbināto obligātās veselības pārbaudes	44,8 (6)	37,8	32,3 (8)	22,9	37,7 (8)	41,4	42,4 (6)	40,7
Ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošana	37,0 (7)	29,4	46,9 (6)	23,8	45,9 (6)	30,6	28,7 (7)	33,1
Veselības apdrošināšanas polises	29,5 (10)	32,6	4,7 (12)	22,8	31,1 (10)	31,0	26,2 (8)	48,1
Darba vides riska faktoru novērtēšana	20,5 (12)	13,2	5,6 (11)	14,0	19,5 (12)	21,1	23,1 (9)	28,6
Darba vietu ergonomikas uzlabošana	*	*	*	*	*	*	22,7 (10)	25,5
Apmācība pirmās palīdzības sniegšanā	31,1 (9)	26,2	20,8 (9)	21,1	25,1 (11)	26,5	22,0 (11)	34,5
Darba vides uzlabošana	33,9 (8)	21,7	42,9 (7)	18,0	32,3 (9)	22,7	16,3 (12)	20,4
Darba vides laboratoriskie mērījumi	14,4 (15)	5,3	1,3 (13)	3,1	7,0 (15)	8,0	13,9 (13)	11,8
Dažādi veselības veicināšanas pasākumi	*	*	*	*	*	*	10,4 (14)	8,0
Nodarbināto sporta iespējas	17,1 (14)	15,5	0,4 (15)	8,1	9,8 (14)	14,7	6,5 (15)	12,8
Nodarbināto vakcinācija	20,8 (11)	20,8	0,1 (14)	6,2	11,0 (13)	10,8	0,0 (16)	6,9

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā darba aizsardzības pasākuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2018.gadā n=60, 2013.gadā n=59, 2010.gadā n=59, 2006.gadā n=128;

visi respondenti – 2018.gadā n=2502, 2013.gadā n=2383, 2010.gadā n=2378, 2006.gadā n=2455

Avots: nodarbināto aptauja

2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie norāda, ka pēdējā gada laikā darba devēji visbiežāk nodrošinājuši tādus darba aizsardzības pasākumus kā darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu iegāde, ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana un drošības zīmju izvietošana, kas ir pieminēti arī

biežāk nekā vidēji Latvijā un biežāk nekā iepriekšējos aptauju gados. Atbilstoši nodarbināto atbildēm lielāko daļu darba aizsardzības pasākumu darba devēji ir nodrošinājuši retāk nekā vidēji Latvijā, bet pārsvarā līdzīgi kā 2013.gadā. Salīdzinot ar 2013.gadu, ievērojami palielinājies to respondentu īpatsvars, kuri apgalvo, ka darba devējs nodrošinājis darba apģērbu un individuālās aizsardzības līdzekļus, savukārt ievērojami samazinājies nodarbināto īpatsvars, kuri uzskaitījuši tādus pasākumus kā ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošana, darba vides uzlabošana, kā arī nodarbināto vakcinācija, kuru 2018.gadā nebija nosaucis neviens nodarbinātais kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē. Salīdzinot biežāk pieminētos darba aizsardzības pasākumus nodarbināto un darba devēju aptaujās, 9 no 10 pasākumiem sakrīt. Turklāt abu aptauju rezultāti apliecina, ka darba devēji nodarbinātajiem visbiežāk nodrošinājuši darba apģērbu un individuālās aizsardzības līdzekļus.

Nodarbināto aptaujas laikā nodarbinātajiem tika uzdoti jautājumi par individuālo aizsardzības līdzekļu (piemēram, austiņu, cimdu, respiratoru u.c. līdzekļu) pieejamību un izmantošanu. Analizējot aptauju rezultātus kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, var secināt, ka:

- 2018.gadā 85,1% nodarbināto ir atzinuši, ka viņiem ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus (nozarē: 2013.gadā – 92,8%, 2010.gadā – 91,5%, 2006.gadā – 76,9%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 66,4%, 2013.gadā – 51,2%, 2010.gadā – 42,6%, 2006.gadā – 46,0%);
- 2018.gadā no respondentiem, kuriem ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus, 75,7% nodarbināto tos pilnībā nodrošina darba devējs, kamēr 20,1% aptaujāto tos nodrošina tikai daļēji (nozarē: pilnībā nodrošina 2013.gadā – 79,9%, 2010.gadā – 73,0%, 2006.gadā – 78,6%; daļēji nodrošina 2013.gadā – 14,7%, 2010.gadā – 1,6%, 2006.gadā – 14,2%; vidēji Latvijā: pilnībā nodrošina 2018.gadā – 87,7%, 2013.gadā – 85,2%, 2010.gadā – 79,4%, 2006.gadā – 82,8%; daļēji nodrošina 2018.gadā – 9,1%, 2013.gadā – 9,7%, 2010.gadā – 13,2%, 2006.gadā – 11,8%);
- 2018.gadā no respondentiem, kuriem darbā ir nepieciešams lietot individuālās aizsardzības līdzekļus, 82,0% apgalvo, ka viņi strādājot tos lieto vienmēr (nozarē: 2013.gadā – 81,8%, 2010.gadā – 78,3%, 2006.gadā – 75,6%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 86,8%, 2013.gadā – 84,7%, 2010.gadā – 83,2%, 2006.gadā – 78,5%), bet 15,4% norāda, ka lieto tos tikai dažreiz (nozarē: 2013.gadā – 18,2%, 2010.gadā – 20,7%, 2006.gadā – 18,3%; vidēji Latvijā: 2018.gadā – 10,8%, 2013.gadā – 14,1%, 2010.gadā – 15,8% 2006.gadā – 18,2%);
- 2018.gadā 13 respondenti kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka viņi nelieto individuālos aizsardzības līdzekļus (2013.gadā – 13 respondenti, 2010.gadā – 14 respondenti), un 79,1% no viņiem kā iemeslu min, ka tie traucē strādāt, ir neērti vai spiež (2013.gadā – 57,4%, 2010.gadā – 64,6%), 9,3% atbildēja, ka šos līdzekļus lietot nav svarīgi (2013.gadā – 14,5%, 2010.gadā – 0,7%).

Kopumā 2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie biežāk nekā vidēji Latvijā norādīja, ka viņiem ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus un tos pilnībā nodrošina darba devējs, tomēr, salīdzinot ar 2013.gada aptaujas rezultātiem, abi šie rādītāji ir samazinājušies, kas vērtējams negatīvi, jo nozarē individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana ir ļoti nozīmīgs darba aizsardzības pasākums. Šādi rādītāji kontrastē ar 6. tabulā redzamo tendenci, ka 2018.gadā darba devēji kokapstrādes uzņēmumos ievērojami biežāk nekā 2013.gadā nodrošinājuši darba apģērbu un individuālās aizsardzības līdzekļus. Turklāt nodarbinātie retāk nekā vidēji Latvijā apgalvo, ka viņi individuālās aizsardzības līdzekļus lieto vienmēr, kas ir neapmierinoši, jo šādi aizsarglīdzekļi ir nepieciešami, lai novērstu nelaimes gadījumu un arodslimību risku.

Darba vides objektīvo mērījumu rezultātu apkopojums kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumos

Rīgas Stradiņa universitātes aģentūras Darba drošības un vides veselības institūta (turpmāk – RSU DDVVI) Higiēnas un arodslimības laboratorija laika periodā no 1998. līdz 2016.gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir veikusi 8 359 mērījumus. Visvairāk ir mērīts troksnis 43% (n=3 601), apgaismojums 23% (n=1 958), koksnes putekļi 7% (n=590), gaisa relatīvais mitrums 6% (n=500), gaisa kustības ātrums 6% (n=476), gaisa temperatūra 4% (n=371), plaukstas–rokas vibrācija 4% (n=376) un visa ķermeņa vibrācija 4% (n=328) (7. tabula).

7. tabula. Darba vides riska faktoru mērījumu kopējais skaits un procentuālais sadalījums, 1998.-2016.g.

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Kopā
Apgaismojums	-	3	32	26	23	7	37	316	149	753	341	239	5	7	16	4	-	1 958
	-	5%	9%	10%	10%	18%	14%	56%	46%	30%	16%	23%	14%	3%	11%	4%	-	23%
Plaukstas-rokas vibrācija	-	-	-	3	-	-	9	8	68	42	164	55	4	8	3	7	5	376
	-	-	-	1%	-	-	3%	1%	21%	2%	8%	5%	11%	4%	2%	7%	3%	4%
Visa ķermeņa vibrācija	-	1	24	17	-	-	4	15	3	46	117	65	3	10	1	8	14	328
	-	2%	7%	7%	-	-	1%	3%	1%	2%	6%	6%	9%	5%	1%	9%	9%	4%
Hroms (kopējais)	-	1	2	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	-	2%	1%	1%	0%	-	0%	-	0%	-	-	-	-	-	-	-	-	0%
Mangāns	-	-	3	2	1	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	11
	-	-	1%	1%	0%	-	1%	0%	-	-	-	0%	-	-	-	-	-	0%
Metināšanas aerosols	-	-	3	2	1	-	1	3	2	-	2	2	-	1	-	-	2	19
	-	-	1%	1%	0%	-	0%	1%	1%	-	0%	0%	-	0%	-	-	1%	0%
Koksnes putekļi	3	21	58	22	29	6	26	86	25	57	80	50	9	44	13	28	33	590
	100%	37%	17%	9%	12%	15%	10%	15%	8%	2%	4%	5%	26%	20%	9%	30%	22%	7%
Gaisa relatīvais mitrums	-	4	54	35	47	4	50	1	2	124	118	54	-	1	6	-	-	500
	-	7%	16%	14%	20%	10%	19%	0%	1%	5%	6%	5%	-	0%	4%	-	-	6%

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Kopā
Gaisa temperatūra	-	4	54	35	47	4	41	-	-	7	118	54	-	1	6	-	-	371
	-	7%	16%	14%	20%	10%	15%	-	-	0%	6%	5%	-	0%	4%	-	-	4%
Gaisa kustības ātrums	-	7	54	34	47	4	31	1	8	111	118	54	-	1	6	-	-	476
	-	12%	16%	13%	20%	10%	11%	0%	2%	4%	6%	5%	-	0%	4%	-	-	6%
Troksnis	-	16	60	77	34	14	67	133	64	1354	1022	474	14	94	88	34	56	3 601
	-	28%	17%	30%	15%	36%	25%	24%	20%	54%	49%	45%	40%	43%	59%	36%	37%	43%
Azbests	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	-	-	-	-	1%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0%
Organiskie šķīdinātāji	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	10	13	41	116
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24%	7%	14%	27%	1%
Kokvilnas putekļi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1%	-	-	-	0%
Kopā	3	57	344	255	233	39	270	564	322	2 494	2 080	1 048	35	221	149	94	151	8 359

Piezīme: “-” šādi mērījumi attiecīgajā gada netika veikti vai par šādiem mērījumiem nav pieejama informācija

Avots: Rīgas Stradiņa universitātes aģentūra Darba drošības un vides veselības institūts

Analizējot 7. tabulā iekļautos darba vides riska faktoru mērījumus, jāņem vērā, ka mērījumu īpatsvaru ietekmējuši mērījumi, kas veikti uzņēmumos, kuri 2009.-2011.gadā ir saņēmuši atbalstu projekta “Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos” (Nr. 1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002) aktivitātes “*de minimis* atbalsta piešķiršana” ietvaros. Šī aktivitāte uzņēmumiem sniedza iespēju saņemt bezmaksas darba vides novērtēšanu, kas iekļāva fizikālo faktoru mērījumus. Šis aspekts varētu skaidrot faktu, kāpēc koksnes putekļu mērījumi veido salīdzinoši nelielu daļu (tikai 7%) no visiem mērījumiem. Pēc 2011.gada šo mērījumu īpatsvars nozarē ievērojami palielinājās, un 2016.gadā 30% no veiktajiem mērījumiem bija koksnes putekļu mērījumi. Koksnes putekļi ir nozīmīgs riska faktors nozarē, jo, piemēram, cietkoksnes putekļi ir kancerogēni [5]. Šis riska faktors nozares darba devējiem ir jāņem vērā, lai objektīvi izvērtētu situāciju darba vidē kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un noteiktu veicamo obligāto veselības pārbaužu biežumu.

Jāatzīmē, ka tabulā iekļauta informācija par organisko šķīdinātāju mērījumiem tikai laika periodā no 2013. līdz 2016.gadam, jo dati par iepriekšējo periodu nav pieejami. Kopš 2013.gada veiktie organisko šķīdinātāju mērījumi veido 19% no visu šajā perioda veikto mērījumu skaita. Turklāt šajā periodā organisko šķīdinātāju mērījumi ir trešie biežāk veiktie mērījumi kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (biežāk mērīti tikai troksnis un koksnes putekļi).

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēs no 8 359 novērtētajām darba vietām/procesiem vairāk nekā pusē gadījumu (n=4 270, 51%) darba vides riska faktori neatbilst aroda ekspozīcijas robežvērtībai (turpmāk – AER) vai rekomendējamām normām. Analizējot veikto mērījumu rezultātus, redzams, ka kopumā visbiežāk AER vai rekomendējamiem lielumiem neatbilst apgaismojums 79% (n=1 545), gaisa kustības ātrums 72% (n=341), troksnis 48% (n=1 741), gaisa temperatūra 48% (n=179), gaisa relatīvais mitrums 39% (n=194), plaukstas-rokas vibrācija 23% (n=87), visa ķermeņa vibrācija 22% (n=73) un koksnes putekļi 14% (n=83; 8. tabula).

8. tabula. Darba vides riska faktoru mērījumu skaits, kas neatbilst AER vai rekomendējamiem lielumiem, un procentuālais sadalījums, 1998.-2016.g.

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Kopā
Apgaismojums	-	1	12	15	16	4	21	305	148	703	166	135	2	4	12	1	-	1 545
	-	33%	38%	58%	70%	57%	57%	97%	99%	93%	49%	56%	40%	57%	75%	25%	-	79%
Plaukstas-rokas vibrācija	-	-	-	1	-	-	-	3	2	1	54	15	-	3	3	3	2	87
	-	-	-	33%	-	-	0%	38%	3%	2%	33%	27%	0%	38%	100%	43%	40%	23%
Visa ķermeņa vibrācija	-	-	12	6	-	-	-	6	3	-	21	17	-	2	-	1	5	73
	-	0%	50%	35%	-	-	0%	40%	100%	0%	18%	26%	0%	20%	0%	13%	36%	22%
Mangāns	-	-	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	-	-	33%	50%	0%	-	67%	100%	-	-	-	0%	-	-	-	-	-	45%
Metināšanas aerosols	-	-	1	1	1	-	-	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-	9
	-	-	33%	50%	100%	-	0%	33%	100%	-	100%	50%	-	0%	-	-	0%	47%
Koksnes putekļi	-	2	15	4	9	2	7	7	4	4	14	5	1	3	2	2	2	83
	0%	10%	26%	18%	31%	33%	27%	8%	16%	7%	18%	10%	11%	7%	15%	7%	6%	14%
Gaisa relatīvais mitrums	-	1	41	14	27	4	39	1	1	38	19	9	-	-	-	-	-	194
	-	25%	76%	40%	57%	100%	78%	100%	50%	31%	16%	17%	-	0%	0%	-	-	39%
Gaisa temperatūra	-	1	23	18	13	2	9	-	-	1	80	32	-	-	-	-	-	179
	-	25%	43%	51%	28%	50%	22%	-	-	14%	68%	59%	-	0%	0%	-	-	48%
Gaisa kustības ātrums	-	3	34	25	24	4	20	-	1	92	97	40	-	-	1	-	-	341
	-	43%	63%	74%	51%	100%	65%	0%	13%	83%	82%	74%	-	0%	17%	-	-	72%
Troksnis	-	13	42	60	22	8	43	87	37	234	701	320	14	55	44	22	39	1 741
	-	81%	70%	78%	65%	57%	64%	65%	58%	17%	69%	68%	100%	59%	50%	65%	70%	48%

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Kopā
Organiskie šķīdinātāji	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	3	-	13
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10%	50%	23%	-	11%
Kopā	0	21	181	145	112	24	141	411	198	1 073	1 154	574	17	72	67	32	48	4 270
	0%	37%	53%	57%	48%	62%	52%	73%	61%	43%	55%	55%	49%	33%	45%	34%	32%	51%

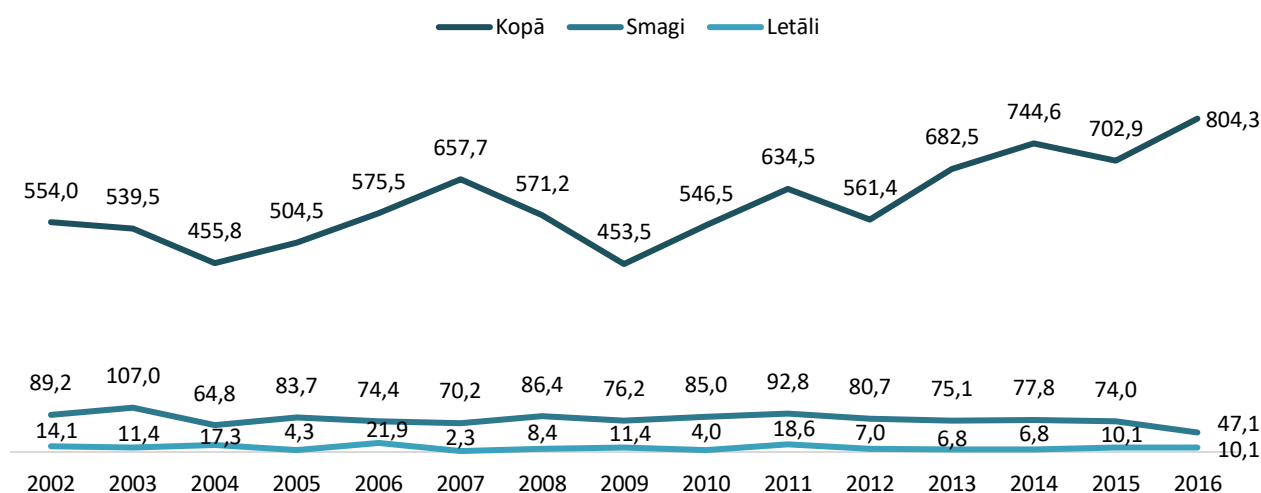
Piezīme: “-” šādi mērījumi attiecīgajā gadā netika veikti

Avots: Rīgas Stradiņa universitātes aģentūra Darba drošības un vides veselības institūts

Nelaiemes gadījumu darbā analīze kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Nelaiemes gadījumu (turpmāk – NG) analīzē apkopoti dati par laika posmu no 2002. līdz 2016.gadam (1. attēls). Ņemot vērā, ka Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk – CSP) veica pārrēķinus pēc 2011.gadā veiktās tautas skaitīšanas un nav iespējams iegūt visus nepieciešamos datus par nodarbinātības līmeni pēc saimnieciskās darbības veidiem, tad 2010.-2016.gada nodarbināto skaits visās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs noteikts pēc aizņemto darba vietu skaita (algotu darbvietu skaits, kurās personas ir pieņemtas darbā).

1. attēls. Nelaiemes gadījumu skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē uz 100 000 aizņemto darba vietu pēc smaguma, 2002.-2016.g.

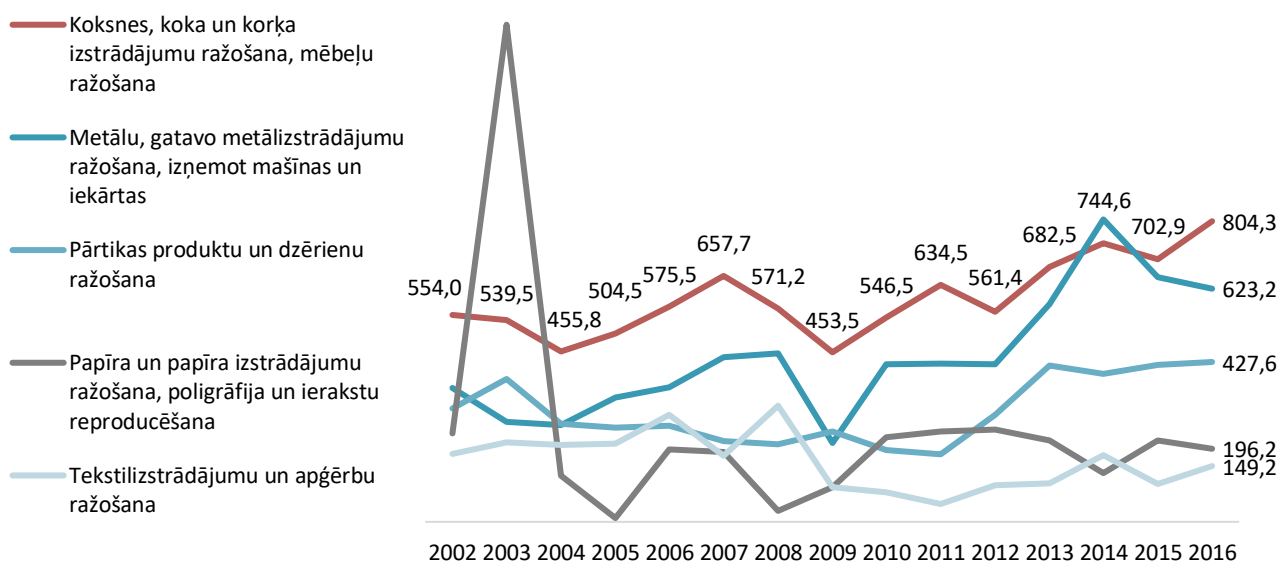


Avots: Valsts darba inspekcija, Centrālā statistikas pārvalde

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē kopējais reģistrēto NG skaits 2016.gadā sasniedza augstāko rādītāju – 804,3 NG uz 100 000 aizņemto darba vietu. Lai gan NG skaits periodiski samazinās, kopš 2009.gada šis rādītājs ir būtiski pieaudzis, ko varētu skaidrot ar to, ka par NG nozarē tiek biežāk ziņots Valsts darba inspekcijai (turpmāk – VDI).

Citāda situācija vērojama attiecībā uz smagajiem un letālajiem NG. 1. attēlā iekļautajā laika periodā smago NG skaits dinamikā svārstījās no 107,0 NG uz 100 000 aizņemto darba vietu 2003.gadā līdz 47,1 NG 2016.gadā. Pozitīvi vērtējams tas, ka smago NG skaits 2016.gadā ievērojami samazinājies, tomēr šādi rādītāji viennozīmīgi nelielina par uzlabojumiem nozarē attiecībā uz darba aizsardzību un šādu NG novēršanu. Savukārt letālo NG skaits aplūkotajā periodā svārstījies no 2,3 līdz 21,9 NG uz 100 000 aizņemto darba vietu (absolūtos skaitļos – no 1 līdz 6 NG). Salīdzinot ar periodu no 2013.-2014.gadam, kopš 2015. gada šādu NG skaits ir pieaudzis no 6,8 līdz 10,1 NG uz 100 000 aizņemto darba vietu (absolūtos skaitļos – no 2 līdz 3 NG). Tātad būtiski uzlabojumi saistībā ar letālo NG novēršanu nozarē nav notikuši.

2. attēls. Nelaiemes gadījumu skaits uz 100 000 aizņemto darba vietu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, kā arī atsevišķās apstrādes rūpniecības nozarēs, 2002.–2016.gadā



Piezīme: datus dinamiskā par citām apstrādes rūpniecības apakšnozarēm skatīt attiecīgajos pielikumos

Avots: Valsts darba inspekcija, Centrālā statistikas pārvalde

Vērtējot datus par NG darbā apstrādes rūpniecības apakšnozarēs un visās nozarēs kopumā (2. attēls), redzams, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē katru gadu (izņemot 2003. un 2014.gadu, kad visvairāk NG tika reģistrēti papīra un papīra izstrādājumu ražošanas, poligrāfijas un ierakstu reproducēšanas, kā arī metālu, gatavo metālizstrādājumu ražošanas nozarēs) ir visaugstākie NG rādītāji, un tie ievērojami pārsniedz visās nozarēs kopumā un apstrādes rūpniecībā kopumā reģistrēto NG skaitu uz 100 000 aizņemto darba vietu.

Darba devēju aptauja

2018.gadā 5 darba devēji kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē apgalvo (izlasē tas sastādīja 7,0%), ka pēdējo 3 gadu laikā ir notikuši NG darbā (2013.gadā – 9 jeb 9,9%, 2010.gadā – 11 jeb 8,0%, 2006.gadā – 13 jeb 14,5%). Dinamikā 2018.gadā šādu darba devēju īpatsvars ir zemākais, bet šie rezultāti atšķiras no VDI reģistrētajiem datiem, kuros reģistrēto NG kopumā pieaug kopš 2009.gada.

2018.gadā darba devēji kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka VDI par NG paziņoja 3 uzņēmumi (38,9%), kas ir zemākais rādītājs dinamiskā (2013.gadā – 7 jeb 87,9%, 2010.gadā – 10 jeb 87,6%) un liecina par situācijas pasliktināšanos, tomēr jānorāda, ka aptaujas rezultāti vērtējami piesardzīgi. 2018.gadā tiešās izmaksas, kas radušās pēc NG darbā, tika aprēķinātas vien 2 gadījumos (33,6%), kas norāda, ka līdz galam atbilstoši normatīvo aktu prasībām izmeklēta mazāk nekā puse NG (2013.gadā – 2 no 9 uzņēmumiem, 2010.gadā – 5 no 11 uzņēmumiem).

2018.gadā respondenti apgalvo, ka NG darbā izraisīja:

- darba aizsardzības prasību neievērošana gan no nodarbināto puses, gan trūkumi darba organizācijā – 27,8% (n=1; 2013.gadā – 0,0%, 2010.gadā – 5,7%, 2006.gadā – 10,0%);
- tas, ka nodarbinātie neievēroja darba aizsardzības prasības – 72,2% (n=4; 2013.gadā – 100%, 2010.gadā – 94,3%, 2006.gadā – 76,3%).

Lai novērstu šādu NG iespējamību darba vidē, darba devējiem ir jāveic darba aizsardzības pasākumi. 2018.gadā respondenti norāda, ka pēc NG:

- tika veikta nodarbināto papildu instruktāža, apmācība – 100% (2013.gadā – 56,0%, 2010.gadā – 87,6%, 2006.gadā – 82,7%);
- tika nodrošināti papildus individuālie aizsardzības līdzekļi – 38,6% (2013.gadā – 0%, 2010.gadā – 0%, 2006.gadā – 31,3%);
- tika veikti citi pasākumi – 10,3% (2013.gadā – 0%, 2010.gadā – 0%, 2006.gadā – 10,2%).

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2018.gadā darba devēji kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nav pieminējuši, ka pēc NG darbā tika pārveidota darba organizācija (2018.gadā – 0,0%, 2013.gadā – 20,3%, 2010.gadā – 0,0%, 2006.gadā – 17,5%). Tāpat 2018.gadā neviens darba devējs nav atbildējis, ka pēc NG tika veikta aprīkojuma nomaiņa vai uzlabošana (2013.gadā – 0,0%, 2010.gadā – 45,3%, 2006.gadā – 17,2%). Kopumā jāsecina, ka darba devēji kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē NG darba vidē lielākoties saista ar individuālu nodarbināto rīcību nevis trūkumiem darba aizsardzības sistēmā.

Nodarbināto aptauja

Nodarbinātajiem aptaujas laikā uzdots jautājums, vai viņu uzņēmumā pēdējo 3 gadu laikā ir bijis kāds ar darbu saistīts NG. 2018.gadā 24,0% aptaujāto no kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares ir atzīmējuši, ka šādi NG ir notikuši (2013.gadā – 33,1%, 2010.gadā – 33,2%, 2006.gadā – 42,4%), kas ir zemākais rādītājs dinamikā un norāda uz līdzīgu tendenci kā darba devēju aptaujā. Visbiežāk tas bijis viegls NG ar vienu cietušo (2018.gadā – 64,0%, 2013.gadā – 48,9%, 2010.gadā – 48,3%, 2006.gadā – 61,7%), tomēr daži no šiem NG bija arī viegli NG ar vairākiem cietušajiem (2018.gadā – 13,5%, 2013.gadā – 21,8%, 2010.gadā – 5,2%, 2006.gadā – 5,3%) vai smagi NG ar vienu cietušo (2018.gadā – 22,5%, 2013.gadā – 29,3%, 2010.gadā – 44,3%, 2006.gadā – 29,5%). Neviens respondents kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nav atzīmējis, ka noticis smags NG ar vairākiem cietušiem (2018.gadā – 0,0%, 2013.gadā – 7,6%, 2010.gadā – 1,7%, 2006.gadā – 8,8%) un ka NG bija letāls (2018.gadā – 0,0%, 2013.gadā – 3,8%, 2010.gadā – 0,0%, 2006.gadā – 7,4%).

2018.gadā 79,3% nodarbināto kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē apgalvo, ka visi notikušie NG tika izmeklēti, kas ir augstāks rādītājs nekā 2013.gada pētījumā, bet zemāks nekā 2010.gadā (2013.gadā – 88,9%, 2010.gadā – 70,9%, 2006.gadā – 52,8%), turklāt, neviens no nodarbinātajiem nenorāda, ka tikai daži no NG tika izmeklēti (2018.gadā – 0,0%, 2013.gadā – 3,8%, 2010.gadā – 1,7%, 2006.gadā – 3,5%). Pozitīvi ir vērtējams tas, ka samazinājies to respondentu īpatsvars, kas atbildējuši, ka NG netika izmeklēti vispār (2018.gadā – 4,6%, 2013.gadā – 18,4%, 2010.gadā – 27,3%, 2006.gadā – 23,9%). Salīdzinot ar 2013.gada datiem, 2018.gadā par NG ievērojami biežāk ziņots VDI (2018.gadā – 61,3%, 2013.gadā – 18,4%, 2010.gadā – 64,3%, 2006.gadā – 47,4%). Lielākā daļa respondentu apgalvo, ka NG tika noformēts kā NG darbā nevis kā sadzīves NG (2018.gadā – 61,3%, 2013.gadā – 55,1%, 2010.gadā – 24,0%, 2006.gadā – 41,6%).

2018.gadā kā biežākais NG iemesls kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē minēts tas, ka nodarbinātie neievēroja darba drošības prasības (2018.gadā – 52,4%, 2013.gadā – 48,9%, 2010.gadā – 76,4%, 2006.gadā – 53,1%). Citi faktori, kas atbilstoši 2018.gada nodarbināto aptaujas rezultātiem izraisījuši NG, ir:

- darba drošības prasību neievērošana gan no nodarbināto puses, gan trūkumi darba organizācijā (2018.gadā – 18,1%, 2013.gadā – 21,2%, 2010.gadā – 2,9%, 2006.gadā – 20,1%);
- trūkumi darba organizācijā (2018.gadā – 13,7%, 2013.gadā – 0,0%, 2010.gadā – 0,0%, 2006.gadā – 5,6%);
- no darba devēja un nodarbinātā neatkarīgi apstākļi (2018.gadā – 17,9%, 2013.gadā – 18,6%, 2010.gadā – 20,3%, 2006.gadā – 12,3%).

Nodarbinātajiem tika uzdots jautājums par darba vietā notikušajiem uzlabojumiem pēc NG. Līdzīgi kā citās nozarēs un darba devēju aptaujā visbiežāk nodarbinātie minēja, ka notika nodarbināto instruktāža un apmācība, tomēr, ja salīdzina ar iepriekšējiem pētījumiem, šis rādītājs ir samazinājies (2018.gadā – 38,7%,

2013.gadā – 44,9%, 2010.gadā – 87,0%, 2006.gadā – 51,9%). Citi uzlabojumi, ko 2018.gadā piemin nodarbinātie, ir:

- aprīkojuma nomaiņa vai uzlabošana – 27,0% (2013.gadā – 29,3%, 2010.gadā – 8,0%, 2006.gadā – 20,6%);
- pārveidota darba organizācija – 22,6% (2013.gadā – 8,7%, 2010.gadā: 0,0%, 2006.gadā – 7,1%);
- citi pasākumi – 8,9% (2010.gadā – 2,3%, 2006.gadā – 3,6%).

Turklāt 16,2% respondentu apgalvo, ka netika veikti nekādi pasākumi (2013.gadā – 29,4%, 2010.gadā – 0,8%, 2006.gadā – 30,5%). Ņemot vērā abās aptaujās biežāk minētos NG cēloņus (nodarbināto neuzmanību) un biežāk veiktos pasākumus to novēršanai (nodarbināto instruktāžu), kā arī nodarbināto aptaujā novēroto tendenci, ka arvien lielāka daļa nodarbināto uzskata, ka par noteiktiem darba aizsardzības pasākumiem informācija nav nepieciešama (5. tabula), nodarbināto apmācībai darba aizsardzības jautājumos (darba vides riska faktoriem, drošām darba metodēm u.tml.) ir jāparedz papildu informatīvie pasākumi.

Nodarbināto veselības traucējumi un arodslimības kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Nodarbināto aptaujas ietvaros uzdots jautājums, vai viņiem ir kādi veselības traucējumi, kuru cēlonis, viņuprāt, ir darba vidē esošie kaitīgie faktori (9. tabula).

9. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri apgalvo, ka viņiem ir veselības traucējumi, kuru cēlonis, viņuprāt, ir darba vidē esošie kaitīgie faktori, %

Nozare	2018
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, mēbeļu ražošana	20,5
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	16,6
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana	9,0
Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana	12,1
Papīra un papīra izstrādājumu ražošana, poligrāfija un ierakstu reproducēšana	11,7
Metālu, gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas	4,3
Būvniecība	15,3
Transports un uzglabāšana	17,4
Izglītība	11,4
Veselība un sociālā aprūpe	17,4
Vidēji Latvijā	12,7

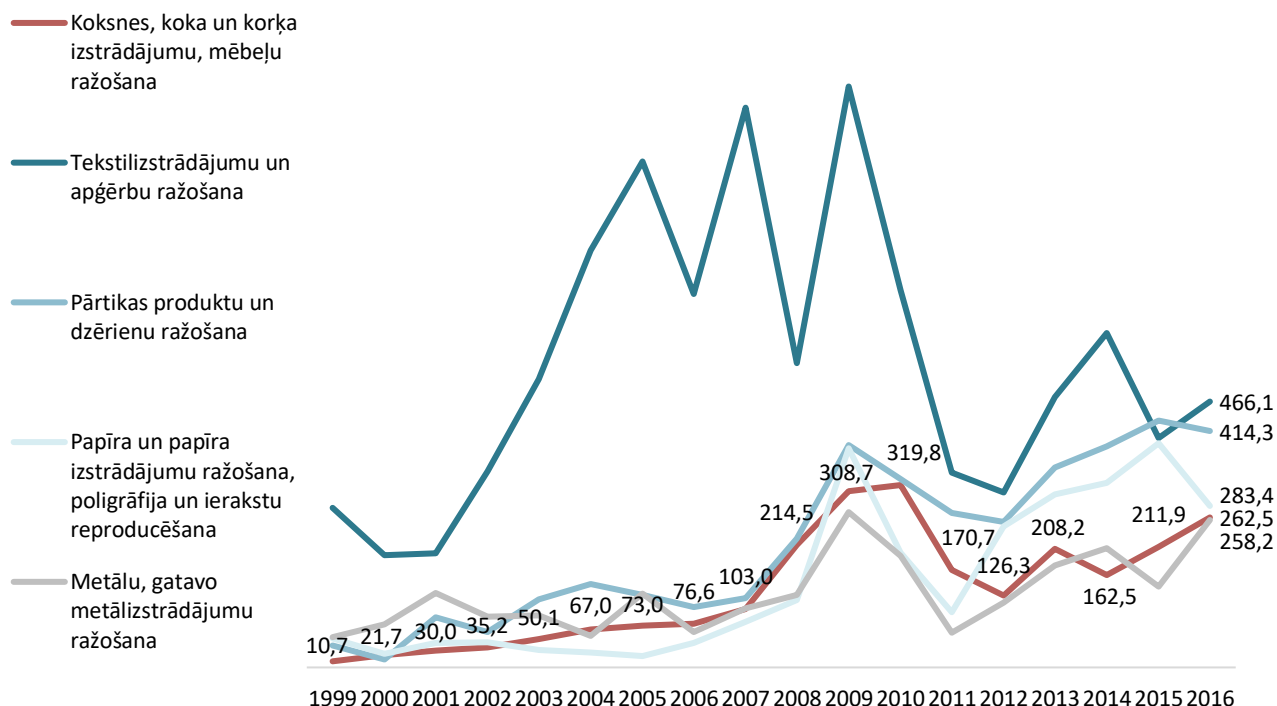
Piezīme: tabulā iekļautas nozares, par kurām šajā pētījumā veidoti tematiskie pielikumi

Bāze: kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie, n=60; visās tautsaimniecības nozarēs, n=2502.

Avots: nodarbināto aptauja

Kā redzams 9. tabulā, 2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie ievērojami biežāk nekā vidēji Latvijā apgalvo, ka viņiem ir šādi veselības traucējumi. Turklāt nozarē nodarbinātie šādu atbildi sniedz biežāk nekā respondenti no citām tautsaimniecības nozarēm. Šādus rādītājus varētu skaidrot gan ar augsto NG, gan arodslimību risku nozarē, kas ir saistīti ar tādiem darba vides riska faktoriem kā darbs ar aprīkojumu, vienveidīgas kustības, nemainīgs darba temps, skaļš troksnis u.tml.

3. attēls. Pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaits dinamikā uz 100 000 aizņemto darbavietu dažādās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs, 1999.-2016.g.



Piezīme: datus dinamikā par citām apstrādes rūpniecības apakšnozarēm skatīt attiecīgajos pielikumos

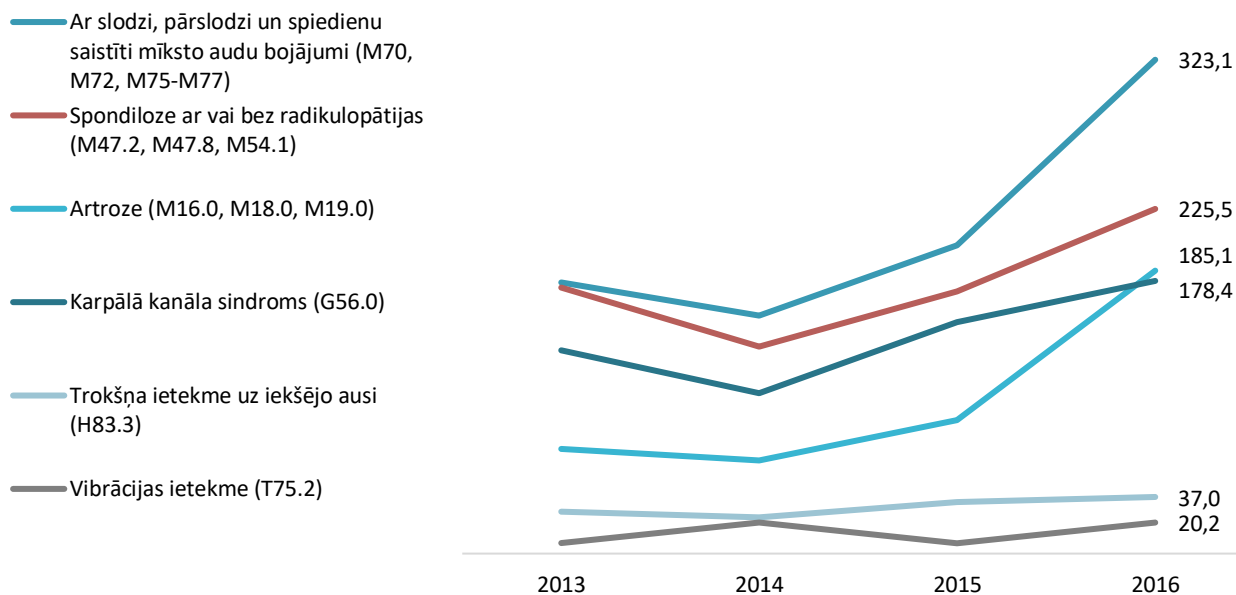
Avots: Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs, Centrālā statistikas pārvalde

Laika posmā no 1999. līdz 2016.gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē bija vērojams pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaita pieaugums, jo arodslimnieku skaits palielinājās no 10,7 arodslimniekiem uz 100 000 aizņemto darba vietu uz 262,5 arodslimniekiem uz 100 000 aizņemto darba vietu. Šādu arodslimnieku skaita pieaugumu var saistīt gan ar nodarbināto izpratnes uzlabošanos par darba vides risku faktoru ietekmi uz veselību, gan sabiedrības novecošanos. Salīdzinot ar arodslimnieku skaitu citās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs, jānorāda, ka kokapstrādē un mēbeļu ražošanā reģistrēto arodslimnieku skaits ir ievērojami mazāks nekā tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas (2016.gadā – 466,1 uz 100 000 aizņemto darba vietu) un pārtikas produktu un dzērienu ražošanas (2016.gadā – 414,3 uz 100 000 aizņemto darba vietu) nozarēs. 2016.gadā arodslimnieku skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē bija augstāks nekā metālapstrādes nozarē (258,2 uz 100 000 aizņemto darba vietu) un nedaudz zemāks nekā papīra ražošanas un poligrāfijas nozarē (283,4 uz 100 000 aizņemto darba vietu) (3. attēls).

Katram pirmreizēji reģistrētam arodslimniekam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē vidēji diagnosticētas vairāk nekā četras arodslimības (2016.gadā: nozarē – 4,2 arodslimības uz arodslimnieku; vidēji Latvijā – 3,8 arodslimības uz arodslimnieku), tādēļ reģistrēto arodslimību skaits pārsniedz arodslimnieku skaitu vairāk nekā četras reizes.

Tā kā šī pētījuma ietvaros tika novērotas jaunas tendences arodslimību sadalījumā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, arodslimību analīzē padziļināti apskatīts laika periods no 2013. līdz 2016.gadam (4. attēls, 10. tabula).

4. attēls. Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījums dinamikā uz 100 000 aizņemto darba vietu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, 2013.-2016.g.



Avots: Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs, Centrālā statistikas pārvalde

10. tabula. Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījums kokapstrādē un mēbeļu ražošanā pa gadiem uz 100 000 aizņemto darba vietu, 2013.-2016.g.

Gads	Karpālā kanāla sindroms (G56.0)	Spondilozs ar vai bez radikulopātijas (M47.2, M47.8, M54.1)	Ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi (M70, M72, M75-M77)	Artroze (M16.0, M18.0, M19.0)	Trokšņa ietekme uz iekšējo ausi (H83.3)	Vibrācijas ietekme (T75.2)
2013	133,1	174,0	177,5	68,3	27,3	6,8
2014	104,9	135,4	155,7	60,9	23,7	20,3
2015	151,3	171,5	201,8	87,4	33,6	6,7
2016	178,4	225,5	323,1	185,1	37,0	20,2

Avots: Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs, Centrālā statistikas pārvalde

Laika posmā no 2014. līdz 2016.gadam bija vērojams arodslimību skaita pieaugums visās 4. attēlā norādītajās arodslimību grupās, izņemot vibrācijas ietekmi, savukārt, salīdzinot 2013. un 2014.gada rādītājus, vērojama pretēja tendence, proti, visu arodslimību skaits nedaudz samazinājās, bet vibrācijas ietekmes – palielinājās. Kā redzams 4. attēlā un 10. tabulā, vibrācijas ietekmes arodslimību (piemēram, traumatisku vazospazmu sindroma, pneimatiskā āmura sindroma) skaits dinamikā svārstījās no 6,7 līdz 20,3 arodslimībām uz 100 000 aizņemto darba vietu.

Pēdējo gadu laikā visbiežāk sastopamā arodslimību grupa kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē bija ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi, kas iekļauj tādas arodslimības kā entezopātija, tendinīts, kapsulīts, bursīts u.c. 2016.gadā šo arodslimību skaits sasniedza augstākos rādītājus – 323,1 arodslimības uz 100 000 aizņemto darba vietu. Otra biežāk sastopamā arodslimību grupa nozarē ir spondilozs

ar vai bez radikulopātijas. Arī šo arodslimību skaits dinamikā palielinās, un tas 2016.gadā sasniedza augstāko punktu – 225,1 arodslimības uz 100 000 aizņemto darba vietu. Tāpat nozarē nodarbinātajiem bieži reģistrētas artrozes, kas 2016.gadā bija trešā biežāk sastopama arodslimību grupa – 185,1 arodslimnieks uz 100 000 aizņemto darba vietu (4. attēls, 10. tabula). Šīs arodslimības SSK-10 klasifikācijā ir apkopotas zem skeleta, muskuļu un saistaudu slimībām, un to veidošanos veicina ergonomiski riska faktori darba vidē.

Nozarē ļoti bieži sastopama arodslimība ir karpālā kanāla sindroms. 2016.gadā tika reģistrētas 178,4 šādas arodslimības uz 100 000 aizņemto darba vietu. Karpālā kanāla sindroms ir viena no rokas mononeiropātijām. Sāļdzinoši retāk reģistrētas arodslimības, kas saistītas ar trokšņa ietekmi uz iekšējo ausi, piemēram, akustiska trauma vai trokšņa izraisīts dzirdes zudums, kā arī vibrācijas ietekmes izraisītas arodslimības. Arī visu šo arodslimību skaits 2016.gadā bija palielinājies (4. attēls, 10. tabula).

Kopumā šajā nozarē visbiežāk sastopamas arodslimības, kas saistītas ar fizisku (biomehānisku) un fizikālu riska faktoru ietekmi. Lai mazinātu to ietekmi darba vidē, darba devējiem ir jāveic uzlabojumi nozares uzņēmumos, kas iekļauj, piemēram, regulāru darba aprīkojuma apkopes veikšanu, regulāru atpūtas paužu un apmācību organizēšanu, piemēram, par atslodzes vingrinājumiem, par individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu u.tml. Tāpat darba devējiem ir jānodrošina individuālie aizsardzības līdzekļi un palīglīdzekļi (smagumu pārvietošanai u.tml.).

Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījumu uz 100 000 nodarbināto laika posmā no 1997. līdz 2012.gadam skatīt tabulā zemāk.

11. tabula. Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījums kokapstrādē un mēbeļu ražošanā pa gadiem uz 100 000 nodarbināto, 1997.-2012.g.

Gads	Karpālā kanāla sindroms (G560)	Spondiloze ar vai bez radikulopātijas (M47.2+M42.1)	Vibrācijas ietekme (T75.2)	Ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi (M70-M72, M75-M79)	Trokšņa ietekme uz iekšējo ausi (H83.3)	Citas precizētas hroniskas obstruktīvas plaušu slimības (J44.8)
1997	3,2	0,0	3,2	0,0	0,0	3,2
1998	0,0	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0
1999	5,3	5,3	5,3	0,0	0,0	0,0
2000	4,8	16,9	9,7	2,4	2,4	2,4
2001	15,0	15,0	7,5	0,0	2,5	7,5
2002	9,4	14,1	9,4	4,7	0,0	2,3
2003	15,9	22,8	13,7	0,0	0,0	4,6
2004	23,8	28,1	6,5	4,3	10,8	6,5
2005	17,2	34,3	21,5	2,1	15,0	2,1
2006	24,1	35,0	13,1	2,2	17,5	0,0
2007	44,5	42,1	21,1	11,7	25,7	7,0
2008	100,3	58,5	11,1	52,9	61,3	13,9
2009	129,6	91,5	45,7	80,0	83,8	15,2
2010	161,9	105,2	60,7	89,1	149,8	12,1

Gads	Karpālā kanāla sindroms (G560)	Spondilozē ar vai bez radikulopātijas (M47.2+M42.1)	Vibrācijas ietekme (T75.2)	Ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi (M70-M72, M75-M79)	Trokšņa ietekme uz iekšējo ausi (H83.3)	Citas precizētas hroniskas obstruktīvas plaušu slimības (J44.8)
2011	81,6	44,5	40,8	155,8	51,9	7,4
2012	59,7	38,6	17,5	63,2	38,6	3,5

Avots: Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs

Šajā laika periodā bija vērojams tādu arodslimību kā ar slodzi, pārslodzi saistīti mīksto audu bojājumi, karpālā kanāla sindroms un spondilozē ar vai bez radikulopātijas pieaugums, bet samazinājās citu precizētu hronisku obstruktīvu plaušu slimību reģistrēto gadījumu skaits (11. tabula). Atšķirībā no statistikas datiem pirms 2013.gada, laika posmā no 2013. līdz 2016.gadam hroniskas obstruktīvas plaušu slimības tika reģistrētas salīdzinoši reti, un tās vairs nav vienas no biežāk sastopamajām arodslimībām nozarē. 2016.gadā tika reģistrētas 6,7 šādas arodslimības uz 100 000 aizņemto darba vietu. Šādas plaušu slimības izraisa tāds darba vides riska faktors kā izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana, un to skaita samazināšanās nozarē varētu liecināt par darba apstākļu uzlabošanas uzņēmumos.

Secinājumi

1. 2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē darba devēji un nodarbinātie darba vides atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām vērtē zemāk nekā vidēji Latvijā, un, kā apliecina arī 2018.gada aptaujas rezultāti kopumā, darba aizsardzības sistēmas organizācija un atbilstība normatīvo aktu prasībām nozarē vērtējama negatīvi, jo:
 - nozares uzņēmumos vēl joprojām darba aizsardzības speciālista pienākumus biežāk (par 4,3 procentpunktiem) nekā vidēji valstī veic darba devējs, turklāt gandrīz trešdaļa no viņiem nav ieguvuši ne pamatlīmeņa apmācības, ne augstāko izglītību darba aizsardzībā;
 - salīdzinot ar 2013.gadu, to darba devēju īpatsvars, kas apgalvo, ka uzņēmumā norīkots darba aizsardzības speciālists, samazinājies par 13 procentpunktiem;
 - darba devēju īpatsvars, kuri apgalvo, ka noslēgts līgums ar kompetentu institūciju, ir par 2 procentpunktiem zemāks nekā vidēji Latvijā;
 - gandrīz trešdaļā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumu, kuros ir piesaistīts kompetentais speciālists darba aizsardzībā, ir vairāk nekā 5 nodarbinātie;
 - pēc darba vides riska novērtēšanas preventīvo (profilaktisko) pasākumu plāns darba vides uzlabošanai un risku samazināšanai sastādīts par 30,8 procentpunktiem retāk nekā 2013.gadā un par 10 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā.

Nemot vērā augstākminētos rādītājus, jāsecina, ka darba devējiem vai nu trūkst zināšanas par darba aizsardzības prasībām vai izpratnes par šī regulējuma lomu uzņēmumā un ietekmi uz cilvēkresursiem ilgtermiņā.
2. Lai gan dinamikā ievērojami samazinājies darba devēju īpatsvars, kuri apgalvo, ka neviens no uzņēmumā nodarbinātajiem nav pakļauts kaitīgajiem darba vides riska faktoriem, nozares darba devēji 2018.gadā retāk nekā iepriekšējos gados ieguldīja līdzekļus darba aizsardzības pasākumu nodrošināšanā. Tātad nozares darba devējiem vēl joprojām trūkst pilnīgas izpratnes par šādu darba aizsardzības pasākumu nozīmi un ietekmi uz uzņēmējdarbību ilgtermiņā. Nemot vērā strauji pieaugošo skeleta, muskuļu un saistaudu arodslimību skaitu nozarē, šādi darba aizsardzības pasākumi ir īpaši nozīmīgi attiecībā uz ergonomisku darba vides faktoru mazināšanu un novēršanu.
3. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos nodarbināto instruktāžas par darba aizsardzības jautājumiem vēl joprojām tiek veiktas formāli, parakstoties par iepazīšanos. Turklāt tā kā 2018.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie ievērojami biežāk nekā iepriekšējos gados apgalvo, ka informācija par visiem piedāvātajiem darba aizsardzības jautājumiem viņiem nav nepieciešama vai uz viņiem neattiecas, tas liecina arī par problēmām nozarē nodarbināto izpratnē par darba aizsardzību, kā arī attieksmē pret to.
4. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē no 2013. līdz 2016.gadam ir veikti 615 darba vides faktoru mērījumi, no kuriem 219 gadījumos jeb 36% iegūto mērījumu rezultāti pārsniedz AER vai rekomendējamus lielumus. Šādi rādītāji ir ievērojami zemāki nekā laika periodā no 1998. līdz 2013.gadam, kad normām neatbilstoši bija 52% mērījumu. Lai gan normām neatbilstošu mērījumu samazināšanās liecina par uzlabojumiem nozares uzņēmumu darba vidē, tomēr jāņem vērā, ka šajā periodā veikto mērījumu skaits ir ievērojami mazāks nekā iepriekšējā periodā.
5. 2018.gada aptauju dati liecina, ka par 15,4 procentpunktiem samazinājies darba devēju īpatsvars, kuri apgalvo, ka uzņēmumā pēdējā gada laikā ieguldīti līdzekļi laboratorisko mērījumu veikšanai. Turklāt nozares darba devēji apgalvo, ka nozīmīgākie kavēkļi, kas traucē veikt darba aizsardzības pasākumus, ir līdzekļu un laika trūkums. Šādi rādītāji liecina, ka nozares darba devēji neskata laboratoriskos mērījumus kā prioritāru darba aizsardzības pasākumu, tādēļ to veikšanā reti iegulda laiku un līdzekļus. Ja šādi darba aizsardzības pasākumi tiek piedāvāti bezmaksas, piemēram, *de minimis* aktivitāšu ietvaros, kā tas bija laika periodā no 2009. līdz 2011.gadam, tad nozares darba devēji izvēlas tos veikt biežāk.

6. Lai gan 2016.gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē kopējais NG skaits ir sasniedzis augstāko rādītāju dinamikā, turklāt tas ir augstākais starp visām nozarēm kopumā, NG skaita pieaugumu varētu skaidrot ar to, ka NG biežāk tiek reģistrēti atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Tomēr, kā liecina 2018.gada aptauju dati, šajā nozarē vēl joprojām par visiem NG darbā netiek ziņots VDI, tāpēc ir paredzams, ka reģistrēto vieglo NG skaits turpinās pieaugt.
7. Atšķirībā no kopējā NG skaita, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē smago NG skaits 2016.gadā ir sasniedzis zemākos rādītājus, tomēr, ņemot situāciju nozares uzņēmumos (trūkumiem darba aizsardzības sistēmas organizācijā, darba aizsardzības pasākumu nodrošināšanā u.tml.), šādi rādītāji viennozīmīgi neliecina par apstākļu uzlabošanos. Turklāt letālo NG skaits dinamikā no 2015.-2016.gadam bija nedaudz pieaudzis, kas apstiprina, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumi vēl joprojām uzskatāmi kā prioritāri, veicot VDI tematiskās pārbaudes un informējošos pasākumus.
8. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie biežāk nekā citu nozaru pārstāvji apgalvo, ka viņiem ir veselības traucējumi, kurus rada darba vidē esošie riska faktori. Šis rādītājs norāda gan uz augstu NG, gan arodslimību risku nozarē. Kopš 2015.gada pieaudzis pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaits nozarē, kas skaidrojams ar tajā pastāvošajiem riska faktoriem un nodarbināto informētības uzlabošanos. Tā kā nozarē strauji palielinās ergonomisku riska faktoru izraisītu arodslimību skaits un tikai nedaudz vairāk nekā trešdaļa nozares darba devēju 2018.gadā apgalvo, ka pēdējā gada laikā ieguldījuši līdzekļus darba vietu ergonomikas uzlabošanai, paredzams, ka pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaits nozarē varētu pieaugt.

Ieteikumi

1. Šī pētījuma rezultāti un VDI 2016.gadā veiktās tematiskās pārbaudes rezultāti [6] liecina, ka daudzos kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumos netiek ievērotas darba aizsardzības prasības vai darba vides iekšējā uzraudzība tiek veikta formāli. Tematiskajās pārbaudēs būtiskākie pārkāpumi bija saistīti ar iekārtu nedrošu lietošanu, kā arī nenodrošinātām obligātajām veselības pārbaudēm, tāpēc nepieciešams turpināt veikt tematiskās pārbaudes nozares uzņēmumos, īpaši pievēršot uzmanību darba aizsardzības pasākumu (piemēram, darba vietu ergonomikas, aprīkojuma apkopes, obligāto veselības pārbaudžu) nodrošināšanai. Lai palīdzētu nozares uzņēmumiem sagatavoties pārbaudēm, nepieciešams izplatīt VDI sagatavotos paškontroles jautājumus, piemēram, ar sociālo partneru (Latvijas Kokrūpniecības federācijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas u.c.) palīdzību. Turklāt, lai uzlabotu lietotāju pieredzi, iespējams šos materiālus testa formā ievietot vietnē www.stradavesels.lv. Tests varētu būt līdzīgs kā jau pieejamie paškontroles jautājumi būvniecībā [9]. Gadījumā, ja uzņēmumam būtu kādi trūkumi attiecībā uz kādu no jautājumiem (piemēram, drošības zīmju izvietošanu), testa rezultātos būtu norādīti gan atbilstošie normatīvie akti, gan praktiski ieteikumi par nepieciešamajiem uzlabojumiem.
2. Ņemot vērā strauju ar ergonomisko riska faktoru saistītu arodslimību pieaugumu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, nepieciešams turpināt darba devēju informēšanu un apmācību par šo riska faktoru novērtēšanu, veselīgas darbavietas iekārtošanu un tās ietekmi uz uzņēmējdarbību ilgtermiņā, rīkojot gan nozarei specifiskus seminārus, gan sniedzot konsultācijas tematisko pārbaudžu ietvaros.
3. Lai veicinātu laboratorisko mērījumu veikšanu, būtu nepieciešams izplatīt informāciju sociālajos tīklos un ar sociālo partneru (Latvijas Meža nozares arodbiedrības, Latvijas Darba devēju konfederācijas u.c.) palīdzību par laboratorisko mērījumu veikšanas iespējām (piemēram, projekta “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/I/001) ietvaros). Sociālo partneru līdzdalība šajā aktivitātē nozīmētu to, ka viņi ar sev pieejamo kontaktu (nozares uzņēmumu u.tml.) palīdzību izplata šādu informāciju mērķauditorijai – nozares darba devējiem. Informējot par šādiem darba aizsardzības pasākumiem, nepieciešams skaidrot, kāda ir to nozīme darba vides iekšējā uzraudzībā un kā šādi pasākumi ietekmē uzņēmējdarbību kopumā. Tāpat jānorāda, kādi vēl darba aizsardzības pasākumi ir veicami uzņēmumā pirms un pēc laboratoriskajiem mērījumiem (darba vides riska novērtējuma ietvaros u.tml.).
4. Būtu nepieciešams uzlabot nodarbināto izpratni par darba aizsardzības pasākumu nozīmi un veicināt līdzdalību darba aizsardzības prasību nodrošināšanā. Ir jāattīsta attieksme pret darba aizsardzību, kas iekļauj ne tikai formālu parakstīšanos par sniegtajām darba aizsardzības instrukcijām, bet arī izpratni par drošu darba vidi un drošu darba metožu izmantošanu. Lai to panāktu, būtu jāturpina veikt informatīvās kampaņas nodarbinātajiem par darba vides riskiem un nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem nozarē, piemēram, tematisko pārbaudžu laikā nozares uzņēmumiem izplatot jau sagatavotos plakātus, kā arī pielāgojot rīku darba vides risku novērtēšanai OiRA, lai to mācību nolūkos varētu izmantot arī nozarē nodarbinātie.

Izmantotā literatūra

1. Tematiskais pielikums „Kokapstrāde un mēbeļu ražošana”. Pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā” publikācijas pielikums CD. Rīga, 2007.gads, 146 lpp.
2. Tematiskais pielikums „Kokapstrāde un mēbeļu ražošana”. Pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2009-2010” publikācijas pielikums CD. Rīga, 2010.gads, 120 lpp.
3. Tematiskais pielikums „Kokapstrāde un mēbeļu ražošana”. Pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2012-2013” publikācijas pielikums CD. Rīga, 2013.gads, 141 lpp.

Informatīvie materiāli

4. Pētījuma ziņojums “Latvijas Konkurētspējas Ziņojums 2016: kokapstrādes nozare”, 2017, 17 lpp, pieejams: http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2017/04/Certus_Kokrupnieciba_2016.pdf
5. Atgādne “Darba aizsardzības prasības kokapstrādē”, 2016, 4-16 lpp, pieejams: http://stradavesels.lv/Uploads/2017/02/01/290_2016_Atgadne_Kokapstrade.pdf
6. VDI darbības pārskats “2016.gada darbības pārskats”, Rīga, 2017, 62 lpp, pieejams: http://www.vdi.gov.lv/files/vdi_gada_parskats_2016.pdf
7. Brošūra “Darba aizsardzības prasības kokapstrādē”, 2015, 22lpp, pieejams: http://stradavesels.lv/Uploads/2016/12/28/253_2015_Brosura_Kokapstrade.pdf
8. Prakses standarts “Darba aizsardzības prakses standarts kokapstrādes nozarei”, 2011, 141 lpp, pieejams: http://stradavesels.lv/Uploads/2014/03/11/56_2011_Prakses_standarts_kokapstrade.pdf
9. Paškontroles jautājumi “Kā sagatavoties pārbaudei darba aizsardzības jomā?”, n.d., 8 lpp, pieejams: <http://www.vdi.gov.lv/lv/Par-mums/svarigakais-par-parbaudem/paskontrole-buvniecibai/>

Normatīvie akti

10. Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumi Nr.660 “Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība” (ar grozījumiem, kas stājās spēkā 09.04.2015.), pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=164271>
11. Ministru kabineta 08.02.2005. noteikumi Nr.99 “Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” (ar grozījumiem, kas stājās spēkā 21.12.2012.), pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=101364>

Datu bāzes

12. Klasifikācija “Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā, 2. redakcija”, n.d., pieejama: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/klasifikācijas/nace-2-red/kodi>